

Waterspiegel

Opinieblad van de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)

Prinsjesdag 2014

Aandacht voor
waterkwaliteit
Albert Vermuë

Deltabeslissing Zoetwater
Deltacommissaris Wim Kuijken

17de jaargang, nummer 3
september 2014

Colofon

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 – 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

HOOFDREDACTEUR

Marco Zoon, zoon@vewin.nl

REDACTIE

Renée Bergkamp, Arjen Frenzt,
Philip Reedijk, Cees Verkerk,
Marco Zoon.

EINDREDACTIE

Philip Reedijk,
philip@maascommunicatie.nl

FOTOGRAFIE EN ILLUSTRATIES

Van Beek Images, iStockphoto,
Maas Communicatie, Arie Kievit,
Britt Roelse, Wetsus.

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis toegezonden aan mensen die beroepsmatig betrokken zijn bij de watersector. Adreswijzigingen kunnen worden gericht aan Vewin, Postbus 90611, 2509 LP Den Haag. Verzoeken om een abonnement zijn ter beoordeling van de hoofdredactie.

Artikelen uit deze uitgave mogen worden overgenomen na toestemming van de uitgever. De gebruikte foto's zijn bedoeld als illustratie en hoeven niet de beschreven situatie letterlijk weer te geven. De redactie heeft zijn uiterste best gedaan om alle copyright-houders van gebruikt beeldmateriaal op te sporen. Indien u meent dat u rechthebbende bent, kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden in een seal van biofolie. Deze mat-transparante folie is binnen 90 dagen volledig composteerbaar en mag dus in de GFT-bak. Biofolie is gemaakt van de reststoffen van maaisproducten en aardappelzetmeel.

'Overheid moet voorspelbaar zijn'

Op Prinsjesdag presenteerde delta-commissaris Wim Kuijken zijn vijfde Deltaprogramma aan het kabinet. Met voor het eerst concrete beslissingen en maatregelen voor verbetering van de zoetwatervoorziening in Nederland, tot stand gekomen in nauw overleg met alle betrokken waterketenpartners.

Leer Ons Water kennen

Het lijkt heel gewoon dat er altijd schoon drinkwater uit de kraan komt. Dat we veilig zijn achter onze dijken en duinen. Maar het is nooit af, en je moet er wel wat voor doen! Met Ons Water willen de waterketenpartners Nederlanders bewust maken van het feit dat schoon, veilig en voldoende water niet vanzelfsprekend is.

Vewin Lobby Agenda

Aan het begin van het nieuwe parlementaire jaar presenteert Vewin de Lobby Agenda. De editie 2014-2015 bevat de belangrijkste onderwerpen, die in het komende politieke jaar voor de drinkwatersector aan de orde zijn in Den Haag en Brussel, voorzien van de standpunten van de drinkwatersector. Een samenvatting van de belangrijkste dossiers.

Fotobijlage Vrij Nederland

Elk jaar organiseert weekblad Vrij Nederland een fotowedstrijd met als hoofdprijs: publicatie van een reportage. Dit jaar won Rob Wetzer met zijn voorstel voor een fotodocument over drinkwater. Zijn werk werd, samen met andere 'waterfoto's', begin september gepubliceerd in een VN-fotografiespecial, met als thema 'Het water en wij'. Vewin biedt u deze special nu aan als bijlage van deze Waterspiegel.

'Bescherm onze bronnen'

De Tweede Kamer heeft afgelopen juni drie moties aangenomen waarmee drinkwaterbronnen beter worden beschermd. Hoe analyseren de betrokken Tweede Kamerleden de huidige situatie en wat moet er op het gebied van bescherming van de drinkwaterbronnen nog meer gebeuren? We vroegen het Eric Smaling, Lutz Jacobi, Stientje van Veldhoven en Jan Vos.

Samen werken aan de wateragenda

De Nederlandse waterschappen en drinkwaterbedrijven versterken hun onderlinge samenwerking in de waterketen steeds meer. Albert Vermuë (directeur UvW) en Renée Bergkamp (directeur Vewin) geven hun visie op actuele waterthema's, en vertellen in het licht van het nieuwe parlementaire jaar iets over hun politieke verlanglijstje.

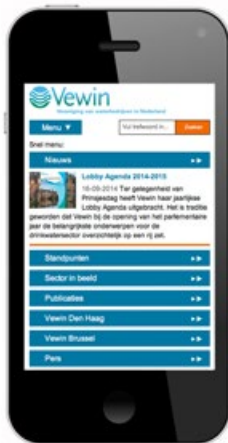
Regionale innovatiekracht

Kennisinstituut Wetsus richt zich op het creëren van duurzame watertechnologie. Pieter de Jong, EU Liaison Officer voor Wetsus in Brussel, legt uit hoe zijn organisatie daarbij te werk gaat en welke rol de drinkwaterbedrijven spelen.

'Waternet 100% klimaatneutraal'

Watercyclusbedrijf Waternet uit Amsterdam heeft duurzaamheid hoog in het vaandel staan. Zo wil de organisatie in 2020 geheel klimaatneutraal opereren. Algemeen directeur Roelof Kruize vertelt hoe hij dat gaat bereiken. Over fosfaatterugwinning, koude-levering en warmtewisseling.

Vewin-website vernieuwd

www.vewin.nl voor het laatste nieuws, de standpunten en verdere informatie van de drinkwatersector

Op 1 september is de nieuwe website van Vewin gelanceerd. De nieuwe site is speciaal ontwikkeld om de belangenbehartiging van Vewin optimaal te ondersteunen. De nieuwe website is overzichtelijker, intuïtiever en sluit aan bij de nieuwste digitale ontwikkelingen. Dit geldt zeker ook voor de mobiele website die op 16 september in gebruik werd genomen.

Nieuws en standpunten centraal

Bij het openen van de website staan direct drie nieuwsitems centraal gepositioneerd, waardoor de bezoeker in één oogopslag kan zien wat de belangrijke punten zijn voor de drinkwatersector. Dit geldt ook voor het onderdeel 'standpunten', dat direct onder de nieuwsitems staat. Ook deze items worden ondersteund door een heldere samenvatting.

Interactieve inhoudsopgave

Van de twee belangrijkste publicaties van Vewin, Waterspiegel en Waterspiegel Update, staan de laatste edities op de homepage. Een klik op een van deze publicaties geeft de interactieve inhoudsopgave van

de desbetreffende publicatie weer. Er kan worden gekozen voor één specifiek artikel of de hele editie. Op de achtergrond laden vervolgens automatisch de overige publicaties, waar eerdere uitgaves kunnen worden geraadpleegd.

Sector in beeld, Uitgelicht en Agenda

Het onderdeel Sector in beeld maakt op een aantrekkelijke manier de kerngegevens van de Nederlandse drinkwatersector inzichtelijk met infographics.

Interessante nieuwtjes van drinkwaterbedrijven en hun partners zijn terug te vinden in de sectie Uitgelicht.

De Agenda toont alle voor Vewin belangrijke activiteiten, zoals algemene overleggen (AO's) in de Tweede Kamer.

Mobiele website

Op 16 september heeft Vewin haar mobiele website gelanceerd: vewin.nl/mobiel. Wie de Vewin-site bekijkt op een smartphone, krijgt automatisch de mobiele website te

zien. Deze site is speciaal geschikt gemaakt voor smartphones, waardoor het handmatig inzoomen op de 'normale' site niet meer nodig is.

In het kort

Dit biedt de nieuwe Vewin-website onder andere:

- de laatste nieuwsberichten, centraal op de homepage;
- een standpunten-pagina, gecategoriseerd op thema's;
- actuele cijfers en kerngegevens van de drinkwatersector;
- alle Vewin-publicaties, met interactieve inhoudsopgave;
- een overzicht van contactpersonen en contactgegevens;
- een beeldbank met video's en foto's;
- een persomgeving voor journalisten.

Bezoek de website www.vewin.nl of scan de QR.

In elke Waterspiegel vragen wij een gastcolumnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema.

Drinkwater en vormgeving

Als je dorst hebt op het NS-station Eindhoven kun je op 17 plekken een gebotteld flesje water kopen. Wil je liever je eigen flesje vullen met kraanwater, dan zul je een stuk beter moeten zoeken. Dat ben ik dus gaan doen: behalve in de (betaalde) wc's, blijkt er op het hele station één kraan te zijn, weggestopt op perron 4. En op het oog is die meer bedoeld om er een tuinslang op aan te sluiten...*

Tijdens mijn studie aan de Design Academy in Eindhoven heb ik geleerd om me heen te kijken en vragen te stellen over waarom dingen zijn zoals ze zijn. Ik vind dat de Nederlander steeds verder af komt te staan van de natuur en wil mensen daarvan bewust maken. Vanuit mijn interesse in mens en natuur laat ik me bij mijn productontwerpen vaak inspireren door water. Ik raak dan gefascineerd door zo'n situatie zoals op het station in Eindhoven en ga vragen stellen: 'Waar komt die overvloed van water in flesjes vandaan? Willen we dat wel? Wat betekent dat voor duurzaamheid?' Dat heeft geleid tot het project 'Tap je water': een herbruikbare dop in de vorm van een waterkraan, voor je eigen navulbare waterflesje.

Ons Nederlandse kraanwater is van de hoogste kwaliteit en ook nog eens 2.000 maal goedkoper dan flessenwater. Bovendien heb je er geen milieubelastende plastic flessen of vervoermiddelen voor nodig. Toch kopen veel mensen duur en milieubelastend flessenwater. Dan wil ik dus weten waarom, en hoe je dat via design zou kunnen veranderen. Je ziet dat gebotteld water met veel geld wordt gemarket en voorzien van een flitsend imago. Ik heb daarom geprobeerd om kraanwater aantrekkelijker te maken, door een mooie 'verpakking' te ontwerpen.

De herbruikbare dop is bedoeld voor water dat je onderweg meeneemt. Daarnaast gebruik je natuurlijk water aan tafel, thuis of in de horeca. Met lokaal geproduceerde, mondgeblazen glazen karaffen wil ik daar het gebruik van kraanwater stimuleren. De karaffen hebben vormen die zijn geïnspireerd op de herkomst van ons drinkwater: de bodem, de duinen en het oppervlaktewater. De stop op de karaffen laat duidelijk zien waar het zuivere water is getapt: gewoon uit de kraan.

Naast de glazen karaffen heb ik ook een serie van keramiek gemaakt. Het mooie daarvan is dat het materiaal 'ademt', waardoor de flessen zichzelf koelen via verdamping van een heel klein beetje water door de wanden. Ik richt me nu op de opslag van grotere hoeveelheden water, bijvoorbeeld voor horecagelegenheden die klanten graag kraanwater aanbieden via een centraal tappunt. Ik laat me daarbij inspireren door het Duitse fotografenechtpaar Bernd en Hilla Becher, die prachtige industriële foto's hebben gemaakt van watertorens.

Overigens is water ook meer in het algemeen een inspiratiebron en leidraad in mijn werk. Zo werk ik samen met Jetske Visser onder de naam Studio 51°6° aan een collectie producten die te maken hebben met reizen over water, scheepvaart en het schippersbestaan. Dat heeft o.a. geleid tot de ontwikkeling van een lijn met speciale stoffen en tassen. Uiteindelijk hoop ik met mijn werk een bijdrage te leveren aan een duurzamere wereld, ook en vooral op het gebied van watergebruik.

* Zie ook de Waterstelling op pagina 20.

Lotte de Raadt
Concept- en productontwerper,
Eindhoven
www.lottederaadt.nl

'Zoet water: gedeeld belang, gezamenlijke opgave'

In de vijfde editie van het Deltaprogramma, die op Prinsjesdag werd aangeboden aan het kabinet, staan voor het eerst concrete beslissingen en maatregelen voor verbetering van de zoetwatervoorziening in Nederland. Hoe ziet deltagcommissaris Wim Kuijken de positie van drinkwater bij het vaststellen van de voorzieningenniveaus en welke nationale kaders spelen daarbij een rol?

Het vierde Deltaprogramma, dat in september 2013 werd gepresenteerd, bevatte vijf concept-deltabeslissingen: de grote lijnen voor plannen om Nederland te beschermen tegen hoogwater en te zorgen voor genoeg zoet water. Deze concepten sluiten aan bij de belangrijkste doelen van het ministerie van Infrastructuur en Milieu en beslaan de volgende onderwerpen:

- een voorstel voor een nieuwe aanpak van de waterveiligheid en de zoetwatervoorziening;
- bouwplannen die nieuwe problemen met de waterveiligheid en de zoetwatervoorziening tegengaan;
- plannen voor het rivierengebied (Rijn en Maas) en het IJsselmeergebied.

In de vijfde editie van het Deltaprogramma (DP2015) zijn de conceptbeslissingen uitgewerkt tot definitieve beslissingen. Daarmee staan in DP2015 voor het eerst concrete maatregelen voor verbetering van de zoetwatervoorziening in Nederland.

Op Prinsjesdag 2014 werd duidelijk welk voorstel de deltagcommissaris aan het kabinet heeft gedaan en hoe het kabinet daarop reageerde. De samenwerkende partijen werken de onderdelen nu verder uit volgens de zogeheten MIRT-systematiek (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport). Dat betekent dat ze de plannen eerst verder verkennen en daarna uitvoeren. Daarbij komt onder andere het voorzieningenniveau aan de orde. *Breekt nu voor deltagcommissaris Wim Kuijken een andere fase aan binnen het Deltaprogramma?*

Kuijken: 'Ja en nee: er is geen cesuur tussen beleidsfase en uitvoering. Het Deltaprogramma is adaptief opgezet, dus we blijven altijd alert op noodzakelijke bijsturing door veranderende omstandigheden. Maar het klopt dat het programma zich nu beweegt van analyse en strategieontwikkeling naar uitwerking en uitvoering. Daarnaast staan we voor het thema zoet water aan het begin van

een beleidsontwikkeling, die Nederland op het gebied van veiligheid al veel eerder heeft doorgemaakt. Zoet water zal dus de komende jaren steeds meer aandacht gaan krijgen.'

Vewin neemt deel aan het landelijke Bestuurlijk Platform Zoetwater en – in samenwerking met de afzonderlijke drinkwaterbedrijven – aan de pilot voorzieningenniveau van Rijkswaterstaat. *Hoe belangrijk is de inbreng van waterketenpartners, zoals waterschappen en drinkwaterbedrijven?*

Kuijken: 'Onmisbaar: samen kom je tot de beste oplossingen en creëer je draagvlak voor maatregelen. Het is goed om te zien dat ook gebruikers hun verantwoordelijkheid nemen, zoals blijkt uit de betrokkenheid van organisaties zoals Vewin, dat vanaf het begin personele capaciteit heeft vrijgemaakt voor het deelprogramma Zoetwater. Ik ben ze daar zeer erkentelijk voor, want daarmee is veel kennis uit de drinkwatersector ingebracht in het Deltaprogramma.'

De drinkwaterbedrijven en waterschappen pleiten al langer voor aandacht voor het belang van een goede zoetwatervoorziening. *Zij zien dit Deltaprogramma als noodzakelijke, maar niet voldoende eerste stap; deelt u die mening?*

Kuijken: 'Wij gaan uit van de vier delta-scenario's die zijn aangereikt door het KNMI en het Centraal Planbureau: dat zijn voor ons de hoekpunten van het speelveld van de plausibele toekomst in 2100. De maatregelen die we voorstellen, zijn daarop gebaseerd, dus dat zou – voor nu – moeten voldoen. Maar zoals gezegd: het programma kan worden aangepast aan veranderende omstandigheden.'

'Rampen door overstroming komen historisch gezien met een zekere regelmaat voor en kenmerken zich behalve door schade, vooral door verlies van levens. Droogten zijn toch van een andere orde: ze komen waarschijnlijk vaker voor, maar hebben eigenlijk alleen economische schade als gevolg. Toch heb je het hier over een groot belang, als je beseft dat 15% tot 20% van onze totale economie afhankelijk is van zoet water. Zo zijn de aanwezigheid van havens en vaarwegen, en de beschikbaarheid van goed drink- en proceswater doorslaggevende factoren bij het vestigingsbeleid van veel bedrijven, en ook voor de land- en tuinbouw.'

'De scenario's geven aan dat we in de toekomst vaker te maken kunnen krijgen met weersextremen, dus ook met meer ernstige droogteperiodes. Daar zul je je dus op moeten voorbereiden en daarvoor is nu de basis gelegd. Wat wij hier gaan doen op het gebied van veiligheid en zoet water, is vrij uniek in de wereld. Vrijwel geen enkel ander land bereidt zich zo degelijk voor op de toekomst, en al helemaal niet met oog voor de economische component. De BV

Nederland kan niet alleen geld verdienen met deltakennis, maar profiteert ook van de grote veiligheid en de beschikbaarheid van zoet water, waardoor mensen hier willen leven en bedrijven zich hier vestigen.'

Knelpunten zoetwatervoorziening

Uit analyse blijkt dat er in Nederland in perioden van droogte vijf knelpuntengebieden zijn:

- In rivieren en kanalen is onvoldoende water beschikbaar.
- De waterbuffer in het IJsselmeergebied kan overvraagd raken.
- Inlaatpunten voor zoetwater kunnen verzilt raken.
- Grondwaterstanden op de hoge zandgronden dalen en er is geen of beperkt wateraanvoer mogelijk vanuit het hoofdwatersysteem.
- Delen van de Zuidwestelijke Delta verzilt en er is geen wateraanvoer mogelijk.

Omdat de zoetwaterstrategie op lange termijn doelmatig en duurzaam moet zijn, is gekeken naar de vraag- én de aanbodzijde.

Deltabeslissing Zoetwaterstrategie

De voorkeursstrategie bevat voor de korte termijn keuzen in het hoofd- en regionaal watersysteem en voor de lange termijn een overzicht van mogelijkheden inclusief een afwegingskader. In het DP2014 zijn de volgende doelen voor zoet water voorgesteld:

- beschermen van maatschappelijk cruciale functies;
- bevorderen van de concurrentiepositie van Nederland;
- streven naar een gezond en evenwichtig watersysteem;
- het beschikbare water zo effectief en zuinig mogelijk gebruiken;
- stimuleren van waterkennis, -kunde en -innovatie.

Kuijken: 'De nationale doelen zijn gebaseerd op de ambities van het rijk, de regio's en de gebruikers. De opzet is niet alleen de knelpunten op te lossen, maar ook kansen te benutten. Samen met regio's, gebiedsgerichte deelprogramma's en gebruikers heeft het deelprogramma Zoetwater kansrijke maatregelen en instrumenten geselecteerd. Deze zijn gecombineerd in pakketten per knelpuntgebied en opgenomen in het Deltaplan Zoetwater. De pakketten onderscheiden zich in de nadruk

op maatregelen in het hoofdwatersysteem of inzet van maatregelen in de regio en bij gebruikers.'

Kuijken: 'De overheid kan niet in elke situatie in alle vragen naar zoet water voorzien. Voor watergebruikers is het belangrijk te weten waar ze op kunnen rekenen. In de Deltabeslissing Zoetwater wordt daarom voorgesteld voorzieningenniveaus vast te stellen. Deze niveaus geven aan tot waar de verantwoordelijkheid van de overheid gaat en welke inspanningen daarbij horen, onder gewone en extreem droge omstandigheden.'

Hij vervolgt: 'Er bestaat nu een nationale verdringingsreeks voor droge perioden. Waar we nu naartoe gaan, is dat we regionaal afspraken gaan maken over voorzieningenniveaus: wat mag een watergebruiker onder welke omstandigheden verwachten van de waterkwaliteit en de hoeveelheid water. De regionale overheden, die te maken hebben met de watervoorziening en de ruimtelijke inrichting daarvoor, doen dat dus ook in nauw overleg met de gebruikers. Dat is nieuw en dat gaat even tijd kosten. Daarom hebben wij hiervoor een periode tot 2021 voorgesteld, met een tussenevaluatie in 2018.'

Komen er wat u betreft nationale regels voor het voorzieningenniveau voor drinkwater?

Kuijken: 'Ik denk dat dat niet nodig is: alle partijen blijven verbonden via het Deltaprogramma. Het programma en de rol van de deltacommissaris daarin liggen vast in de Deltawet. Ik ben aangesteld tot 2017 en blijf mijn werk doen: elk jaar leggen we de maatregelen voor het jaar daarop voor aan het kabinet. Het nationale kader wordt dus gevormd door alle partijen die met ons aan tafel zitten, zoals het Bestuurlijk Platform Zoetwater. Bij veiligheid heb je centrale normen nodig, maar bij zoet water gaat het meer om maatwerk. Dat bereik je alleen door aan de basis samen te werken en een kader te geven, niet door van bovenaf regels op te leggen. En door gericht te investeren.'

'Ik vind dat juist de kracht van dit programma: regionaal maatwerk, maar wel op basis van de uitgangspunten uit het Nationaal Waterplan. De minister zal het bestaande plan meteen na Prinsjesdag gaan wijzigen, zodat het eind 2014 ook echt vaststaand beleid is. Daar komen dus ook de kaders voor de voorzieningenniveaus in.'

Hoe ziet u in het voorzieningenniveau de samenhang tussen het hoofwatersysteem – dat wordt beheerd door Rijkswaterstaat – en het regionale watersysteem, dat in beheer is van de waterschappen?

Kuijken: 'Aan de veiligheidszijde hebben we al gezien dat nationale en regionale overheden elkaar prima weten te vinden in de uitvoeringsorganisatie voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De Nederlandse waterprofessionals begrijpen heel goed dat het ook bij zoet water gaat om een gedeeld belang en een gezamenlijke opgave. Dat zie je bijvoorbeeld binnen het deelprogramma IJsselmeergebied, waar Rijkswaterstaat, de provincies en de betrokken waterschappen op een zeer constructieve wijze hebben samengewerkt bij de voorbereidingen. En uiteindelijk hebben we in Nederland natuurlijk het mechanisme dat bij keuzen de politiek verantwoordelijke minister beslist en verantwoording aflegt in het parlement. De keuzen liggen voor zoet water voor het grootste deel vast in de verdringingsreeks, dus erg spannend kan dat volgens mij nu ook weer niet worden.'

'Het uitwerkingsproces wordt ondersteund met investeringen in maatregelen die nodig zijn om de voorzieningenniveaus vast te leggen. Daarvoor trekken we tot 2028 150 miljoen uit, en naar verwachting in de decennia daarna nog enkele honderden miljoenen. Deze cofinanciering is gebaseerd op voorstellen voor maatregel pakketten die zijn aangedragen door de regio's. We gaan concreet investeren in het watersysteem, bijvoorbeeld bij de kleinschalige watertoevoer rondom Gouda, in de Zuidwestelijke Delta, rond het IJsselmeer en op de hoge zandgronden.'

'Een groot goed hierbij is dat we hebben afgesproken dat, wanneer regionale investeringen het nationale systeem ontlasten of een efficiëntere investering kan worden gedaan in een regionaal systeem dan in het nationale systeem, dat wordt betaald uit de nationale middelen van het Deltafonds.'

'De afspraken over de voorzieningenniveaus hebben twee kanten. Enerzijds biedt de overheid voorspelbaarheid voor wat gebruikers mogen verwachten. Anderzijds leveren de gebruikers een bijdrage door hun watergebruik duurzamer en efficiënter vorm te geven, waardoor hun waterbehoefte kleiner wordt. Ik vind dat een overheid betrouwbaar en voorspelbaar moet zijn. Voorspelbaarheid is een belangrijke factor voor bedrijven om te investeren en te kunnen groeien. Dat is mij al lang geleden duidelijk geworden, onder andere bij een werkbezoek aan een tuinbouwbedrijf, en dat probeer ik dan ook in te bouwen in het Deltaprogramma.'

Bescherming vitale functies

Het Deltaprogramma gaat komend jaar pilots uitvoeren om helder te krijgen op welke manier het voorzieningenniveau het best geformuleerd kan worden. Het voorzieningenniveau wordt per regio en per functie uitgewerkt. Daarbij wordt ook bekeken wat nodig is om vitale functies zoals de drinkwatervoorziening bij watertekort in stand te houden. *Hoe ziet u daarbij de positie van de drinkwaterbedrijven?*

Kuijken: 'Drinkwaterbedrijven zijn eigenlijk heel bijzondere gebruikers; ze hebben een wettelijke leveringsplicht en hebben daardoor een zo mogelijk nog groter belang bij de voorspelbaarheid van de beschikbare hoeveelheid water. Maar ook de procesindustrie, natuur en land- en tuinbouw hebben natuurlijk grote belangen.'

'Dit onderwerp valt onder het derde grote generieke programmaonderdeel: ruimtelijke adaptatie. Het ministerie van IenM gaat met alle vitale functies in Nederland, zoals energie- en drinkwatervoorziening, ziekenhuizen en ga zo maar door, apart afspraken maken over de manier waarop ze worden beschermd tegen hoog water. In convenanten wordt dan vastgelegd wat de overheid doet en wat de sectoren zelf kunnen doen. Dus ook hier wordt met de betrokken partijen zelf gekeken naar de beste maatwerkoplossing. Dat is voor mij toch wel de rode draad door het Deltaprogramma. Het gaat om gedeelde belangen en dat maakt het een opgave die je gezamenlijk moet aanpakken.'

De paradoxale vanzelfsprekendheid van water

Nederland is van water. Toch bleek de afgelopen jaren dat veel Nederlanders onvoldoende stilstaan bij de rol die water speelt bij het leven in de delta. Om deze bewustwording te stimuleren, gaan de waterketenpartners gezamenlijk de betekenis van water voor Nederland meer benadrukken, onder het motto: 'Ons Water'.

Het kernteam Ons Water, v.l.n.r. : Judith de Jong (UvW), Chris Sol (Ministerie van IenM), Julie Köler (Ministerie van IenM), Richard Flipse (Ministerie van IenM), Sander Hage (IPO), Anne Karien Rutten (Rijkswaterstaat), Marco Zoon (Vewin), Esther van Dijk (Deltacommissaris) en Rosanne Kroezen (Ministerie van IenM).

Onder andere het OESO-rapport van begin 2014 concludeerde dat veel inwoners van ons land nauwelijks stilstaan bij wat er nodig is om onder de zeespiegel te kunnen leven of om altijd en overal te kunnen beschikken over schoon drinkwater uit de kraan. Maar ook veel professionals uit de wereld van de waterschappen en de drinkwaterbedrijven herkennen het: 'We hebben het eigenlijk zo goed voor elkaar dat zaken zoals waterveiligheid en goede drink-

waterkwaliteit voor Nederlanders geheel vanzelfsprekend zijn geworden. Men staat er niet bij stil wat er allemaal voor nodig is.'

Om het waterbewustzijn van de Nederlanders te vergroten, heeft het ministerie van Infrastructuur en Milieu samen met Rijkswaterstaat, waterschappen, provincies, gemeenten en waterbedrijven het communicatieprogramma Ons Water ontwikkeld.

ONS WATER: VRIEND ÉN VIJAND

Bewustwording

Julie Köler, plaatsvervangend directeur Communicatie bij het ministerie van IenM, is programmamanager van het kernteam Ons Water: 'Het lijkt natuurlijk heel gewoon dat er altijd schoon drinkwater uit de kraan komt en dat we allemaal veilig zijn achter onze dijken en duinen. We hebben het met z'n allen in Nederland dan ook best goed geregeld. Maar in werkelijkheid is het nooit af, en het is ook niet vanzelfsprekend. Nog vóór het OESO-rapport uitkwam, zijn daarom op initiatief van het ministerie van IenM de waterketenpartners Rijkswaterstaat, Unie van Waterschappen, VNG, IPO, Vewin, waterschappen, provincies, gemeenten en waterbedrijven begonnen met het voorbereiden van nieuwe publiekscommunicatie. Ook het Deltaprogramma is hier nauw bij betrokken.'

Met Ons Water willen de betrokken partijen en Nederlanders bewust maken van het feit dat schoon, veilig en voldoende water niet vanzelfsprekend is. En dat we de komende jaren met z'n allen meer moeten doen en meer moeten investeren om Nederland te beschermen tegen water. Maar ook om te

kunnen blijven genieten van water. En om onze watervoorraad op orde te houden. Kortom, om in onze delta te kunnen leven met water.

Belangrijke rol partners

Köler: 'Uit gesprekken met Nederlanders bleek dat er grote regionale verschillen zijn in de beleving en de perceptie rondom water. De directe leefomgeving, de lokale situatie en wat mensen in het verleden mogelijk hebben ervaren, spelen daarbij een grote rol. Daarnaast is persoonlijke relevantie van belang. Daarom hebben we ervoor gekozen om het grote onderwerp 'water' dicht bij mensen te brengen, door maatwerk te bieden in hun eigen leefomgeving. Regionale en lokale partners spelen dan ook een grote rol bij de invulling van Ons Water. Ons startpunt was een pilot met de partners in Overijssel, waaronder Vitens. We gebruiken de resultaten uit de regio vervolgens om ook op andere plekken in het land activiteiten te ontwikkelen. We sluiten aan bij bestaande water-evenementen, open dagen en andere publieksactiviteiten. Maar je kunt Ons Water ook tegenkomen op bewonersavonden, op scholen, in gemeentelijke informatie-

middelen of op websites. Het is helemaal aan de partners om te kiezen op welke manier ze Ons Water willen inzetten in hun communicatie. Zo is in Limburg de Dag van de Dijk aangegrepen om Ons Water regionaal te lanceren en is Ons Water in Zwolle bij het publiek geïntroduceerd tijdens de Watervierdaagse.'

Ons Water is dus nadrukkelijk een partneraanpak. Judith de Jong (Unie van Waterschappen): 'Dat alle organisaties uit de watersector samen Ons Water vormgeven en als paraplu gaan gebruiken in de communicatie, is uniek. Het uitgangspunt om dicht bij de burger persoonlijke waterverhalen te brengen, spreekt aan. Er zijn ook zoveel mooie, concrete waterprojecten die we graag laten zien. Ons Water voelt ook echt als 'van ons', en we gaan het samen de komende tijd vol energie uitrollen door het hele land.'

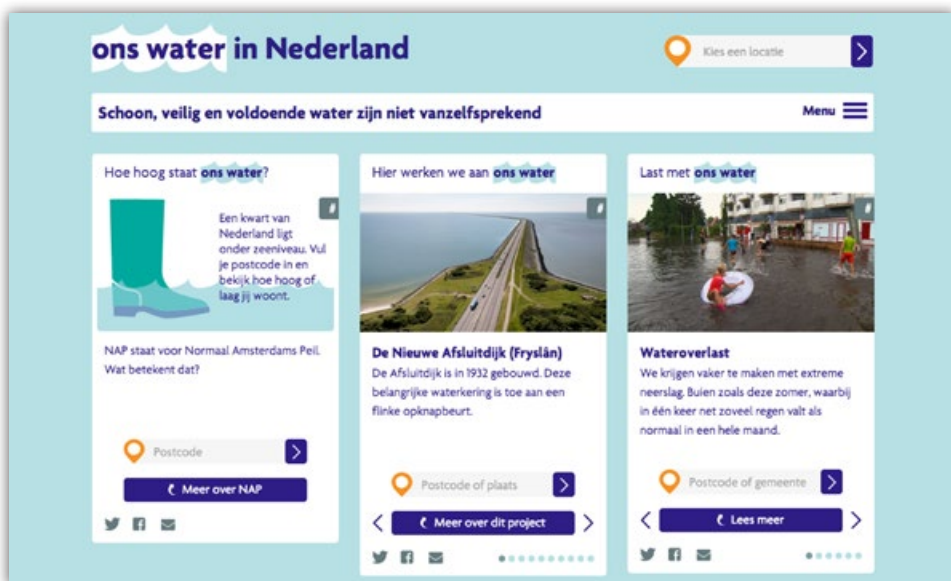
Ook Sander Hage (IPO) is enthousiast: 'Er gebeurt zo veel op het gebied van water en het is fantastisch om te zien dat we al die projecten nu onder één noemer kunnen plaatsen! De kracht van de aanpak zit hem in het regionale maatwerk. Het is

geen 'one-size-fits-all-campagne': elke regio heeft zijn eigen waterverhalen en eigen beleving van het water. Daarom rollen we de campagne ook per regio uit en zoeken we aansluiting bij wat er lokaal speelt.'

Köler beaamt dat: 'In deze eerste fase hebben we ons onder andere gericht op het ontwikkelen van een publiekswaarschuwing op postcodeniveau, over veiligheid, waterkwaliteit en droogte. De waterketenpartners werken nu verder aan verbindingen en manieren om het publiek te betrekken. Ons Water is een meerjarige aanpak die we onderweg steeds aanpassen en uitbreiden op basis van opgedane ervaringen en nieuwe inzichten. We zullen ook samenwerking aangaan met andere partners.'

Eigen website

Op onswater.nl zijn voorbeelden te vinden van projecten waar aan schoon en veilig water wordt gewerkt. Tips voor waterbelevissen. En bijzondere waterverhalen van mensen die in hun dagelijks leven met water bezig zijn, zoals in het Vewin-filmpje 'Zo maak je drinkwater'.

Net zoals het programma is ook de website continu in ontwikkeling.

Köler: 'Bezoekers kunnen op de site informatie vinden uit hun directe omgeving. Je kunt bijvoorbeeld tot op postcodeniveau zien hoe hoog het water in jouw straat komt als het toch een keer misgaat. En wat je zelf kunt doen om veilig te blijven en om ons

water schoon te houden. Bewustwording is een eerste stap, maar uiteindelijk gaat het ook om een gedragsverandering.'

Ons Water wil elke Nederlander ervan doordringen dat niets dat met ons water te maken heeft, vanzelfsprekend is. Vewin onderschrijft deze gedachte en is vanaf het begin actief betrokken bij Ons Water.

Vewin nieuws

Kids Climate Conference 2014: 'Zorg voor het water'

Van 19 t/m 21 september vond voor de derde keer de Kids Climate Conference plaats, met als thema: 'Zorg voor het water'. Deze driedaagse klimaatop voor Nederlandse en Belgische kinderen van 8 tot 14 jaar is drie jaar geleden ontstaan dankzij de krachtenbundeling van onder andere Center Parcs en het Wereld Natuur Fonds. Het is een unieke manier om kinderen bewust te maken van de natuur, nu én in de toekomst.

Zo'n 120 Nederlandse en Vlaamse kinderen gaan – samen met hun ouders, broers en zussen – tijdens het weekend aan de slag met inspirerende workshops over water, de zeeën en oceanen.

De Missing Chapter Foundation (MCF) organiseert de dialoogsessie met als thema: 'Beter gebruik van water op de wereld: onze zorg voor zuiver water en het directe gevolg voor de biodiversiteit'.

Uit de klimaatop borrelen heel wat ideeën en voorstellen op. De twaalf meest originele en bruikbare worden door een vakkundige jury uitgekozen, ondertekend door de initiatiefnemers van de top en uiteindelijk in de vorm van een Klimaatbundel aangeboden aan de Tweede Kamer.

MCF wil dat er ook echt iets gebeurt met de ideeën van de kinderen. Prinses

Laurentien: 'Wij weten wat de kracht is van kinderen als change agents. Dus niet vrijblijvend inzichten van kinderen vragen, en er vervolgens niets mee doen. Wij zijn steeds op zoek om de uitkomsten – de perspectieven van de kinderen – zo strategisch mogelijk in te zetten, juist om onderwerpen op een andere manier te belichten, ogenschijnlijk gevoelige dilemma's op tafel te krijgen, enzovoort. Ook onze campagne WaterSpaarders is daar een goed voorbeeld van.'
(Zie pagina 36 – red.)

Op de Vewin-site vindt u meer informatie over de uitkomsten van de Kids Climate Conference en de dialoog.

Vewin Lobby Agenda Prinsjesdag 2014

Ook dit jaar heeft de minister van Financiën, Jeroen Dijsselbloem, op de derde dinsdag in september de nieuwe begroting aangeboden aan het parlement. Na de Algemene Beschouwingen volgt de parlementaire behandeling van de begrotingshoofdstukken in de Tweede Kamer.

Vewin brengt bij deze behandelingen de belangen van de drinkwatersector in. Waar nodig behartigt Vewin deze belangen in de aanloop naar de debatten bij de Kamerfracties. De hoofdlijnen hierbij zijn: de bescherming van de drinkwaterbronnen, de kwaliteit van het drinkwater, de leveringszekerheid en een optimale performance van de waterbedrijven. Vewin ondersteunt de drinkwaterbedrijven bij het voldoen aan hun wettelijke taak: het leveren van veilig, gezond, betaalbaar en lekker drinkwater, 24 uur per dag, 7 dagen in de week.

Zoals gebruikelijk brengt Vewin aan het begin van het nieuwe parlementaire jaar haar Lobby Agenda uit. De agenda 2014-2015 bevat de belangrijkste onderwerpen, die in het komende politieke jaar voor de drinkwatersector aan de orde zijn in Den Haag en Brussel, voorzien van de standpunten van de drinkwatersector.

De 'Haagse' standpunten zijn per ministerie geordend en de 'Brusselse' standpunten zijn onder het kopje Europese Unie te vinden. Alle standpunten zijn als position papers terug te vinden

op de (vernieuwde) Vewin-website (www.vewin.nl/standpunten). Via de site kunt u zich ook abonneren op ons opinieblad Waterspiegel, onze digitale nieuwsbrief Waterspiegel Update en RSS-feeds.

Ook de Lobby Agenda is hier als pdf te raadplegen (en te downloaden): www.vewin.nl/lobbyagenda.

De top 3 van...

Vewin behartigt de belangen van haar leden bij nationale en internationale overheden. Het gaat hierbij om wet- en regelgeving, voorstellen en ideeën die vaak meerdere jaren voorbereiding vergen. Vewin stuurt met een duidelijke, consistente en efficiënte netwerkbenadering op inhoud en degelijkheid. De werkzaamheden van Vewin zijn te verdelen aan de hand van vier stuurgroepen: Bronnen & Kwaliteit, Bodem & Infrastructuur, Doelmatigheid, Transparantie en Waterketen, en Beveiliging & Crisismanagement. De stuurgroepsecretarissen en de medewerkers van Bureau Brussel vertellen meer over hun drie meest actuele dossiers.

Arjen Frentz

Plaatsvervangend directeur Vewin

Omgevingswet – Ministerie van IenM

‘Creëer een kapstok voor bronbescherming in de Omgevingswet’

De nieuwe Omgevingswet raakt alle aspecten van ruimtelijke ordening en hoe overheden daarmee om moeten gaan. Ook de bescherming van het grond- en oppervlaktewater komt te vallen onder de Omgevingswet. Op dit moment mist er nog een ‘kapstok’ om de continuïteit en de duurzaamheid van de drinkwatervoorziening te waarborgen.

Daarom pleit Vewin ervoor om een helder aanknopingspunt in de wet aan te brengen, zodat de bronbescherming wettelijk kan worden verankerd via bijvoorbeeld het Bkmw (Besluit kwaliteitseisen monitoring water) en de KRW, die beide deel uitmaken van de Omgevingswet. Dat zou de vorm kunnen krijgen van een aparte zorgplicht voor de overheden of een adviesrecht voor de drinkwaterbedrijven.

Deltaprogramma Zoet water – Ministerie van IenM

‘Kwalificeer de drinkwatervoorziening bij de vaststelling van de voorzieningenniveaus als primair belang’

Nu het vijfde Deltaprogramma is gepresenteerd, is de volgende stap: het formuleren van de voorzieningenniveaus. Daarbij wijst

Vewin erop dat de drinkwatervoorziening een primair belang is, dat uitstijgt boven economische belangen van landbouw of industrie. Schoon drinkwater betekent allereerst volksgezondheid. Maar zonder schoon drinkwater kunnen ook de industrie en de landbouw niet functioneren. Dus: ‘Eerst het drinkwater, dan de aardappels’.

Kaderrichtlijn Water – Ministerie van IenM

‘Zorg voor een transparante bevoegdheidsverdeling en betere handhaving bij het Bkmw’

De Kaderrichtlijn Water bepaalt dat het oppervlakte- en grondwater zodanig moet worden beschermd, dat de waterkwaliteit niet achteruitgaat. Ook moet het niveau van zuivering door de drinkwaterbedrijven kunnen worden verlaagd. Wij zien in Nederland het tegenovergestelde: de chemische kwaliteit van grond- en oppervlaktewater gaat achteruit en wij moeten steeds meer zuiveren om de gewenste kwaliteit drinkwater te produceren. Er moeten zelfs winningen gesloten worden door bodemverontreiniging. Nederland moet gaan voldoen aan de eisen van de KRW; wij lopen nu achteraan in Europa en dat kan niet de bedoeling zijn.

Er zal in ieder geval meer gehandhaafd moeten worden: bij overschrijding van de normen uit het Bkmw moeten maatregelen volgen. Dat gebeurt nu niet. Een eerste stap zou daarom zijn dat de bevoegdheidsverdeling voor handhaving helder wordt gemaakt; nu is onduidelijk welke overheid waarvoor verantwoordelijk is.

Schaliegas, Bodemconvenant, Recht op liggen

Rob Eijnsink

Secretaris Vewin-stuurgroep Bodem & Infrastructuur

Schaliegas – Ministerie van IenM, Ministerie van EZ

‘Verbied schaliegaswinning in alle gebieden die voor drinkwatervoorziening van belang zijn’

De plannen rondom schaliegas baren grote zorgen en Vewin pleit er dan ook voor om schaliegaswinning te verbieden in alle gebieden die voor de drinkwatervoorziening van belang zijn. Voorlopig voorziet de geplande Structuurvisie Schaliegas van het ministerie van EZ alleen nog in een verbod voor schaliegaswinning in de grondwaterbeschermingsgebieden. Vewin wil ook dat de zogeheten boringsvrije zones uitgezonderd worden voor winning van schaliegas, plus de strategische watervoorraden en de intrekgebieden. Bovendien is de grens van 1 km diepte te beperkt vanwege de grote onzekerheden en risico's die zijn verbonden aan schaliegas.

Bodemconvenant – Ministerie van IenM

‘Leg vast dat elke bodemverontreiniging, die risico is voor drinkwaterwinning, wordt gesaneerd’

De overheid gaat in een Bodemconvenant nieuwe afspraken maken met het bedrijfsleven over het opruimen van bodemverontreiniging. Daarbij is het uitgangspunt dat alleen nog de meest spoedeisende gevallen worden gesaneerd. Onderzoek van het

RIVM toont aan dat tientallen drinkwaterwinningen bedreigd worden, vaak zelfs door meerdere verontreinigingsbronnen. Nog onlangs moest Vitens twee grondwaterwinningen sluiten wegens bodemverontreiniging. Voor alle winningen zijn gebiedsdossiers opgesteld die de bekende knelpunten voor de waterkwaliteit in kaart brengen, dus ook bodemverontreinigingen. Deze informatie moet worden meegenomen in het Bodemconvenant. In de afspraken moet vervolgens worden vastgelegd dat in ieder geval deze verontreinigingen met spoed zullen worden aangepakt.

Recht op liggen – Ministerie van IenM

‘Versterk de rechtspositie van de infrastructuur voor de drinkwatervoorziening’

Drinkwaterbedrijven stuiten bij het beheer van hun infrastructuur steeds vaker op twee problemen. Bij uitbreiding van transportleidingen in het landelijk gebied liggen (particuliere) grondeigenaren regelmatig dwars, wat veel tijd en energie kost. In stedelijke gebieden wordt steeds vaker van de drinkwaterbedrijven gevraagd hun leidingen te verleggen voor ingrepen in de ruimtelijke ordening, zoals de aanleg van rotondes. Dit gaat gepaard met hoge kosten door voortijdige afschrijving van de infrastructuur. Om hun rechtspositie in de ondergrond te verstevigen, zouden de drinkwaterbedrijven de mogelijkheid moeten hebben om in gemeentelijke grond een zakelijk recht te vestigen op de leidingen, en om in particuliere grond sneller een gedoogplicht af te dwingen.

Lieke Coonen

Secretaris Vewin-stuurgroep Bronnen & Kwaliteit

Geneesmiddelen – Ministerie van IenM

‘Ministerie: regisseur de ketenaanpak’

De nationale aanpak van het geneesmiddelenprobleem blijft een belangrijk waterissue. De problemen als gevolg van het voorkomen van resten van geneesmiddelen in oppervlakte- en grondwater zijn al langer bekend. Toch lijken sommige ketenpartners, nog niet geheel overtuigd van de ernst ervan. Daarom moet het ministerie van IenM nu echt de regierol pakken om te komen tot een bronaanpak. Naast de erkenning dat we samen een probleem hebben, is het opstellen van een norm voor de hoeveelheid geneesmiddelen die in water mag voorkomen, belangrijk. De drinkwaterbedrijven en de waterschappen staan in ieder geval klaar om hun bijdrage te leveren aan een ketenaanpak.

Gewasbescherming – Ministerie van IenM, Ministerie van EZ

‘Neem maatregelen voor de bescherming van ons grond- en oppervlaktewater’

Binnenkort wordt een verbod van kracht op het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen buiten de landbouw. Het besluit van de Tweede Kamer hiertoe moet nog wel worden omgezet in het Activiteitenbesluit Milieubeheer. Gewasbescherming in de landbouw blijft toegestaan en het leidt nog steeds tot norm-

overschrijdingen. Om de doelen uit de tweede Nota Duurzame Gewasbescherming te behalen, zullen nu echt maatregelen genomen moeten worden. Vewin heeft samen met andere ketenpartijen deelgenomen aan het project Water ABC, dat een reeks van adequate maatregelen en borgingsmethoden opleverde. Vewin roept daarom de landbouw op deze maatregelen en de borging ervan nu daadwerkelijk te gaan uitvoeren.

Naast het oppervlaktewater wordt ook het grondwater bedreigd door bestrijdingsmiddelen. Vewin vindt dat monitoringsgegevens hierover moeten worden meegenomen bij de toelatingsprocedures voor gewasbeschermingsmiddelen door het Ctgb.

Gebiedsdossiers – Ministerie van IenM

‘Geef de gebiedsdossiers een wettelijke verankering’

Gebiedsdossiers zijn een gevolg van een bestuurlijke afspraak tussen Rijkswaterstaat, provincies, waterschappen, gemeenten en drinkwaterbedrijven uit 2010 en moeten als input worden gebruikt voor de KRW-stroomgebiedbeheerplannen. Onderzoek door het RIVM toont aan dat het proces van het opstellen van de gebiedsdossiers weliswaar positieve effecten heeft gehad voor de samenwerking in de waterketen op het gebied van risico's, maar dat het stopt bij het opstellen van concrete maatregelen en de uitvoering daarvan. Met het oog op een meer daadkrachtige uitvoering pleit Vewin daarom voor een wettelijke verankering van de positie van de gebiedsdossiers, bijvoorbeeld in de Omgevingswet.

Hendrik Jan Ijsinga

Secretaris Vewin-stuurgroep Doelmatigheid, Transparantie en Waterketen

Waterketen – Ministerie van IenM, Ministerie van Financiën

'Ondersteun de samenwerking in de waterketen'

De samenwerking onder het Bestuursakkoord Water, met als doel verbetering van de kwaliteit en kostenreductie, komt goed op gang. Het belang van de burgers staat daarbij voorop: zij wensen een goede kwaliteit en dienstverlening tegen een kostenefficiënte prijs. De drinkwatersector is ervan overtuigd dat door intensivering van de samenwerking ook beter kan worden ingespeeld op de wensen van burgers en ontwikkelingen in de samenleving. Het kabinet moet deze samenwerking stimuleren en ervoor zorgen dat belemmeringen in wet- en regelgeving, zoals het vervallen van de btw-koopelvrijstelling, worden weggenomen.

Financiën – Ministerie van IenM

'Leg de kosten op de juiste plek en zorg voor genoeg investeringsruimte'

De drinkwatersector is transparant, mede door het afleggen van verantwoording en de prestatievergelijking via de benchmark en andere rapportages. Hierdoor werkt de sector continu aan verbetering van de dienstverlening aan de klant, en is de efficiency sinds 1997 met 35% verbeterd. Om dit systeem verder te verstevigen streeft de

drinkwatersector naar een benchmark waarin plaats is voor de gehele waterketen. Daarbij is het essentieel dat de overheid de kosten via regelgeving op de juiste plek legt: de vervuiler moet betalen, niet de drinkwaterconsument. Ook moeten de drinkwaterbedrijven (via de WACC) voldoende financiële bewegingsruimte krijgen voor langjarige investeringen.

Belastingen – Ministerie van BZK, Ministerie van Financiën

'Schaf precarioheffing op waterleidingen en de Belasting op Leidingwater af'

Gemeentelijke precarioheffing op waterleidingen leidt lokaal tot forse verhoging van de drinkwaterrekening, ook doordat er geen wettelijk maximum is en gemeenten deze belasting dus naar eigen inzicht vaststellen. Vewin roept het kabinet op om na tien jaar draaien nu snel te komen met een wetsvoorstel voor een vrijstelling voor waterleidingen.

De Belasting op Leidingwater (BoL) is ooit ingevoerd als milieu-belasting, om het waterverbruik te laten dalen. Het belasten van drinkwater is een principieel onjuiste keuze, zeker waar onbenutte alternatieven voorhanden zijn, zoals het belasten van vervuilende stoffen die het (water)milieu daadwerkelijk aantasten. Afschaffing van de BoL zou een einde maken aan de huidige, paradoxale situatie waarin op het gebruik van het schone natuurproduct 'drinkwater' een specifieke belasting wordt geheven, maar niet op het gebruik van vervuilende chemische bestrijdingsmiddelen.

Woo, Herijking 'vitaal', Samenwerking met veiligheidsregio's

Sabine Gielens

Secretaris Vewin-stuurgroep Beveiliging & Crisismanagement

Voorstel Wet open overheid – Commissie BZ, Ministerie van VenJ

'Maak een uitzondering voor kwetsbare informatie van vitale sectoren'

De nieuwe Wet open overheid, Woo (beoogd opvolger van de Wet openbaar bestuur, Wob) wil overheden transparanter maken, een uitgangspunt dat Vewin onderschrijft. Er zal in de Woo wel een expliciete uitzondering moeten worden gemaakt voor de openbaarheid van kwetsbare informatie die de waterbedrijven aan overheden hebben aangeleverd. Vaak gaat het hier om gevoelige bedrijfsgegevens die bij openbaarmaking gebruikt kunnen worden voor verkeerde doelen. Vanaf het moment dat deze gegevens bij een overheidsorgaan liggen, kan iemand ze daar met een beroep op de Wob (straks Woo) verkrijgen. Hiervoor moet de wet dus een voorziening treffen. Dit kan door de uitzonderingsgrond 'veiligheid van de Staat' te verruimen tot 'veiligheid van de vitale infrastructuur', waardoor de belangen van de vitale sectoren goed zijn beschermd.

Herijking vitale infrastructuur – Ministerie van VenJ

'Kwalificeer de drinkwatervoorziening als een topvitale sector'

Vewin pleit ervoor de drinkwatervoorziening bij de herijking van de vitale infrastructuur te kwalificeren als 'topvitaal', van-

wege het grote belang van de sector voor het functioneren van de maatschappij, zowel in het kader van volksgezondheid, als vanuit economisch oogpunt. Recente impact-analyses laten zien dat uitval van de drinkwatervoorziening snel leidt tot maatschappelijke ontwrichting. De Drinkwaterwet onderkent dit ook en biedt hiervoor een normenkader, zoals strenge eisen voor leveringszekerheid en -continuïteit. Daarmee voldoet de sector aan de kwalificaties voor 'topvitaal'.

Samenwerking veiligheidsregio's en drinkwatersector – Ministerie van VenJ

'Zorg voor centrale sturing op de uitvoering van het convenant met de veiligheidsregio's uit 2010'

Als vitale sector mogen de drinkwaterbedrijven van de overheid verwachten dat zij de weerbaarheid van de sector helpt versterken. De sector doet al veel zelf, maar is op bepaalde terreinen afhankelijk van de overheid. Bijvoorbeeld op het gebied van afspraken met veiligheidsregio's. Vewin roept de overheid op ervoor te zorgen dat de veiligheidsregio's de afspraken uit het convenant uit 2010 gaan implementeren en vooral uitvoeren. Het gaat daarbij om belangrijke afspraken rondom de voorbereiding op incidenten en crises, zoals alarmering, opschaling, crisiscommunicatie, toegang tot netcentrisch werken en de inzet van nooddrinkwater.

Esther Boer

Bureau Brussel

Prioritaire stoffen

'Doorpakken met strategie bronbeleid en waterketenbenadering'

Eind 2013 is een compromis bereikt over het opnemen van drie geneesmiddelen op de watchlist, een nieuw onderdeel van de Richtlijn prioritaire stoffen. Vewin vindt dat deze stoffen vanuit het oogpunt van preventie niet in het milieu zouden moeten komen. Uiteindelijk moeten ze verboden worden, net zoals de 45 andere prioritaire stoffen. Aan de watchlist is weliswaar een monitoringsplicht verbonden, maar er hoeven geen maatregelen te worden genomen om de stoffen uit het oppervlaktewater te zuiveren. De Commissie gaat nu een strategische aanpak ontwikkelen voor het op de markt brengen van chemische middelen die schadelijk kunnen zijn voor het milieu. Vewin en de UvW trekken samen op bij de voorbereiding van deze strategie, op basis van bronbeleid, ketenaanpak en het voorzorgsbeginsel: 'Wat er niet in komt, hoeft je er ook niet uit te zuiveren'.

Drinkwaterrichtlijn

'Pas Drinkwaterrichtlijn in één keer integraal aan'

In het kader van de herziening van deze richtlijn heeft de Commissie in juni 2014 een vragenlijst gepubliceerd. Vewin onderschrijft het belang van het betrekken van de Europeanen bij

Prioritaire stoffen, Drinkwaterrichtlijn, KRW

de Drinkwaterrichtlijn, maar vindt de gestelde vragen te technisch, te specifiek en soms zelfs suggestief. Het valt dus te bezien of de uitkomsten bruikbaar zijn. De Commissie wil eerst alleen de technische bijlagen – Annex 2 en 3 – over monitoring herzien en daarna pas de richtlijn zelf. Vewin heeft de Commissie geadviseerd om in één keer de hele richtlijn integraal aan te passen, om te voorkomen dat er nu zaken worden vastgelegd in de bijlagen, die over enkele maanden alsnog moeten worden aangepast als de eigenlijke richtlijn tegen het licht wordt gehouden.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

'Kwaliteit Nederlands oppervlakte- en grondwater verslechtert'

De Blueprint, een tussenevaluatie uit 2012, gaf al aan dat de KRW-doelen in veel landen – waaronder Nederland – niet worden gehaald. Momenteel bereidt het ministerie van IenM samen met de waterketenpartners de tweede ronde van de stroomgebiedbeheerplannen voor (2016-2021). Om aan haar verplichtingen te voldoen, zal Nederland flink aan de bak moeten. De Europese Commissie is niet ontevreden over de opgestelde sgbp's, maar heeft zorgen geuit over het gebrek aan oplossingen, met name voor problemen als gevolg van de intensieve landbouw. Ook heeft Nederland volgens de Commissie te veel uitzonderingen aangevraagd zonder duidelijke onderbouwing. Vewin pleit ervoor om nu eindelijk de bekende knelpunten – nitraten uit mest, bestrijdingsmiddelen, geneesmiddelen, bodemverontreinigingen – daadkrachtig aan te pakken met een bronbeleid, gebaseerd op een preventieve ketenaanpak.

Right2Water, Richtlijn Netwerk- en Informatiebeveiliging, Liberalisering

Tom Bijkerk Bureau Brussel

Burgerinitiatief Right2Water

'Alleen nationale benchmarking'

In reactie op het Burgerinitiatief Right2Water gaat de Europese Commissie enkele concrete acties ondernemen, waaronder een onderzoek naar een Europees benchmarking-systeem. Vewin pleit voor nationale benchmarking, niet voor een Europese vergelijking. De Nederlandse drinkwatersector ziet benchmarking vooral als een middel tot verbetering en ontwikkeling: in ons land zijn in het verleden de prestaties van de drinkwaterbedrijven enorm verbeterd door benchmarking. Ook binnen Europa valt veel te leren, maar de verschillen tussen de lidstaten zijn dusdanig groot dat het lastig is om eenvoudige vergelijkingen te maken. Het risico bestaat dan dat een Europese benchmark alleen een controlemechanisme wordt, met extra regeldruk en zonder positieve opbrengsten.

Richtlijn Europese Netwerk- en Informatiebeveiliging

'Geen extra bevoegdheden voor het 'national contact point'

Het Commissievoorstel voor een nieuwe richtlijn op het gebied van cybercrime is erop gericht om in de gehele unie eenzelfde niveau van netwerk- en informatiebeveiliging te creëren. Door recente toevoegingen is het voorstel een stuk verstrekkender geworden

dan de nationale wetgeving, zoals het Nederlandse wetsvoorstel 'Melden inbreuken elektronische informatiesystemen'. Vewin roept op om zoveel mogelijk aan te sluiten bij nationale wet- en regelgeving, zodat de bevoegdheden blijven liggen waar ze nu belegd zijn. Volgens het Europese voorstel mag er per land slechts één 'national contact point' – bijvoorbeeld het NCSC – zijn voor de contacten met Brussel. Dat is op zich prima, maar het NCSC zou geen bevoegdheden moeten krijgen richting vitale sectoren.

Liberalisering watersector

'Drinkwater is Dienst van Algemeen Belang en dus nationale aangelegenheid'

In Europa steekt met enige regelmaat de discussie over al dan niet liberaliseren van de watersector de kop op. Meestal niet als autonoom debat, maar als afgeleide van regelgevingstrajecten, zoals vorig jaar de aanbestedings/concessierichtlijn en dit jaar het handelsverdrag met de Verenigde Staten (TTIP). De Europese Commissie heeft medio 2013 de drinkwatersector onomwonden uitgezonderd van marktwerking, niet alleen omdat het in onder andere Nederland een Dienst van Algemeen Belang is, maar juist ook omdat het overall in Europa een zeer gevoelig punt bleek te zijn. Niet voor niets was één van de eisen van het burgerinitiatief Right2Water dat de Europese Commissie zich zou uitspreken tegen elke vorm van liberalisering van de drinkwatervoorziening. Vewin staat op het standpunt dat de organisatie van de drinkwatervoorziening een nationale aangelegenheid is, waarover Brussel geen zeggenschap heeft.

Waterstelling

Op elk NS-station moet minimaal één tappunt zijn voor gratis drinkwater

In deze rubriek leggen wij steeds een stelling voor aan drie personen die op de een of andere manier te maken hebben met water en het onderwerp van de stelling.

Arriën Kruyt
Voorzitter reizigersvereniging Rover

‘Waar vind je water op een station? Op grote stations kun je water in een flesje kopen. Dat water is van dezelfde kwaliteit als kraanwater, maar voor de plastic verpakking betaal je onzinnig veel geld. Het alternatief is vijftig cent betalen om naar de wc te gaan en daar water uit de kraan te drinken. Op kleine stations is geen water te vinden.

Treinreizigers waren vroeger vooral koffiedrinkers en koffie was zowel in de trein als op stations ruim beschikbaar. Maar de tijden zijn veranderd. Er wordt minder koffie gedronken en meer water. Water drinken wordt geacht goed te zijn voor de gezondheid. Dat is treinreizen overigens ook, omdat een treinreiziger voor of na zijn reis vaak te voet of per fiets gaat. De spoorbedrijven doen er goed aan om deze trends in de gaten te houden en er op in te spelen.

Er is nog een reden. Reizen maakt dorstig en moderne treinen maken extra dorstig. Nieuwe treinen zijn net als vliegtuigen en bussen airconditioned. Naast enkele voordelen heeft airconditioning ook een nadeel: het maakt de lucht droger. Luchtreizigers krijgen daarom het advies om veel water te drinken, om uitdroging te voorkomen. Zo extreem is dat bij treinreizen niet, maar water drinken op een station is goed voor de gezondheid van reizigers.

Er is geen twijfel dat reizigers een gratis watertappunt op stations op prijs zullen stellen.

Waarom zijn de tappunten er nog niet? Omdat spoorwegondernemingen soms wat traag zijn om trends te onderkennen. Ook de splitsing tussen ProRail en NS helpt niet echt om op stations iets voor elkaar te krijgen. Maar waar een wil is, is ook een weg. Gewoon plaatsen, die watertappunten. Een leuk project voor de waterbedrijven en de spoorwegen samen. Resultaat: blijde reizigers. En blijde reizigers is iets waar wij als reizigersvereniging Rover naar streven, maar voor de spoorsector moet dit niet minder belangrijk zijn.’

Carola Wijdoogen
Programmadirecteur
Duurzamer Ondernemen, NS

'NS brengt dagelijks zo'n 1,2 miljoen mensen via 285 stations op hun bestemming met duurzaam openbaar vervoer. Duurzaamheid bij NS betekent dat we met onze activiteiten economische, ecologische en sociale waarde willen toevoegen aan de maatschappij. We richten ons voornamelijk op thema's zoals energie, afval, bezetting in de daluren, ontmoeten en verbinden.

Drinkwater in Nederland is van zeer hoge kwaliteit. We weten dat onder onze reizigers mensen zijn die liever drinkwater tappen dan mineraalwater uit flesjes drinken. Dat scheelt ook plastic afval en is duurzamer in het productieproces.

Daarom zijn we afgelopen jaar samen met ProRail, Join the Pipe en Vitens een pilot gestart op twee stations in Nederland. We bieden daar gratis kraanwater aan en toetsen hoe onze reizigers dit waarderen en of het veel wordt gebruikt. Tevens is het van groot belang of het veilig, schoon en betaalbaar aangeboden kan worden. Zo hebben we in de eerste maand al geconstateerd dat het spatwater van een tappunt op een gladde stationsvloer tot slipgevaar leidt.

Daarom hebben we één tappunt moeten afsluiten en hebben we een nieuw ontwerp moeten bedenken om het spatten beter te kunnen opvangen. Ook leren we wat de kosten zijn van het plaatsen van een tappunt (ieder station heeft andere installatiemogelijkheden en problemen) en natuurlijk vragen we de klanten hoe zij het ervaren. We zullen dit jaar deze pilot evalueren en dan ook beslissen of en hoe we op de stations tappunten voor gratis drinkwater willen neerzetten.'

In de zomer van 2013 zijn wij samen met NS, ProRail en Vitens begonnen met het plaatsen van kraanwatertappunten op enkele NS-stations. Hiermee komen we tegemoet aan een duidelijke behoefte. Onderzoek van TNS NIPO in opdracht van Vitens toont aan dat maar liefst 80% van de reizigers water wil kunnen tappen op NS-stations.

Naast het tastbaar maken van hun duurzame ambities, verhoogt het de tevredenheid van treinreizigers. Bovendien ervaart men het plaatsen van een Join the Pipe-tappunt als zeer sympathiek, omdat met iedere plaatsing een drinkwaterproject in een ontwikkelingsland wordt opgestart.

Join the Pipe is erg blij met de actieve samenwerking met NS, die bijzonder vooruitstrevend is geweest door haar commerciële belangen af te wegen tegen duurzame. Door kraanwater te verstrekken beperkt de NS de enorme hoeveelheid plastic afval en CO₂-uitstoot, die wordt veroorzaakt door de productie en het transport van flessen bronwater. Het kraanwater in Nederland is tenslotte van superieure kwaliteit, duurzaam en zorgt voor minder (zwerf)afval op de stations.

Wij hopen dan ook dat deze pilot andere (vervoers)partijen zal aanzetten om dit goede voorbeeld te volgen. Samenwerken met Join the Pipe is voor organisaties een goede manier om te laten zien dat ze actief met innovatieve oplossingen komen, die bijdragen aan duurzaamheid. Wij zijn optimistisch over de tussentijdse resultaten van het NS-klanttevredenheidsonderzoek; de tappunten worden namelijk goed gewaardeerd.

Zodra de pilot eind 2014 succesvol is afgerond, willen wij de plaatsing van Join the Pipe-tappunten landelijk uitrollen. Onlangs is in samenwerking met Brabant Water een tappunt geopend op NS-station Deurne; er volgen nog twee tappunten op NS-stations langs de Zeeuwse Lijn. Hoog op ons lijstje staat uiteraard Amsterdam CS met 260.000 reizigers per dag en dagelijks duizenden toeristen die nog niet bekend zijn met ons fantastische Nederlandse kraanwater.'

Esther Somers
Business Development Manager,
Join the Pipe

Tweede Kamer kiest voor bescherming drinkwaterbronnen

De Tweede Kamer heeft afgelopen juni drie moties aangenomen waarmee drinkwaterbronnen beter worden beschermd. Het begon met een motie van Jan Vos (PvdA), waarin de minister van EZ werd gevraagd onaanvaardbare risico's voor het grondwater uit te sluiten in de Structuurvisie Schaliegas en te onderzoeken of een 1.000 meter-grens daarvoor voldoende is. Verder krijgt drinkwater door een motie van Jacobi (PvdA) en Van Veldhoven (D66) in de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) de status van nationaal belang. Daarnaast leidde een motie van Smaling (SP) tot de juridische verankering van de bescherming van de drinkwaterbronnen 'grondwater' en 'oppervlaktewater' ten behoeve van de drinkwatervoorziening.

De aangenomen moties maken een betere bescherming van drinkwaterbronnen mogelijk. Drinkwater wordt voortaan meegenomen in ruimtelijke plannen voor de ondergrond. Dat is cruciaal, want ook energie (bijvoorbeeld schaliegas) wordt gezien als nationaal belang. Door drinkwater dezelfde status te verlenen, kunnen de belangen beter worden beschermd. Minister Kamp van Economische Zaken beloofde begin juni in een Kamerdebat waterwingebieden en grondwaterbeschermingsgebieden tot een maximale diepte van 1.000 meter vrij te stellen voor schaliegaswinning. Voor de bescherming van drinkwaterbronnen is dat niet voldoende, aldus Vewin.

Verdringingsreeks

Vewin is blij met de steun vanuit de Tweede Kamer. Minister Schultz heeft altijd gezegd dat zij drinkwater als nationaal belang ziet, maar dat was nergens juridisch vastgelegd en daar komt nu dus verandering in. Toch is er meer nodig: een duurzame drinkwatervoorziening vraagt ook om een gebruiksladder/verdringingsreeks voor de ondergrond waarin drinkwatervoorziening bovenaan staat.

Hoe analyseren de betrokken Tweede Kamerleden de huidige situatie en wat moet er volgens hen op het gebied van bescherming van de drinkwaterbronnen nog meer gebeuren? We vroegen het de indieners van de juni-moties: Eric Smaling, Lutz Jacobi, Stientje van Veldhoven en Jan Vos.

Eric Smaling (SP) – Motie ‘Bescherming waterbronnen juridisch verankeren’

‘Positie drinkwatervoorziening regelen op nationaal niveau’

‘In het debat over waterkwaliteit bleef minister Schultz een beetje op de vlakte bij de discussie: ‘Wat moeten we met de kwalificatie van de drinkwatervoorziening als ‘dwingende reden van groot openbaar belang?’ De Kamer wilde een antwoord op die vraag, omdat er op het gebied van ruimtelijke ordening een grote verantwoordelijkheid ligt bij lagere overheden, zonder dat er op nationaal niveau een heldere uitspraak is over prioriteiten. In de gebiedsdossiers is wel iets opgenomen over de positie van de drinkwatervoorziening, maar de Kamer vond het toch essentieel dat dit landelijk is geregeld, zodat de prioritering voor alle betrokkenen helder is. Betrouwbaar drinkwater is immers een eerste levensbehoefte, die niet in de knel mag komen door bijvoorbeeld economische belangen.’

‘Mijn partij is groot voorstander van een brede benadering van de waterproblematiek. In onze visie hangen zaken zoals waterveiligheid, ecologische waterkwaliteit, zekerheid van drinkwatervoorziening en bijvoorbeeld energiezuinige technieken voor de bestrijding van legionella in leidingen nauw samen. Water moet daarom altijd vanuit de positie in de keten worden beoordeeld, wanneer zich een belangentegenstelling voordoet.’

Wat is het verschil tussen uw motie en die van uw collega Jacobi?

Smaling: ‘Wij laten de keuze aan de minister hoe ze de positie van de drinkwatervoorziening wettelijk wil vastleggen. De motie van de PvdA gaat verder; die vroeg de minister specifiek om vastlegging in STRONG, de structuurvisie voor de ondergrond. Zelf zou ik liever zien dat de positie van de drinkwatervoorziening in een wet wordt geregeld, zoals de Omgevingswet of de Drinkwaterwet. Een structuurvisie is een juridisch niet al te harde planfiguur en ik vraag me af wat een rechter in het geval van een belangenconflict zou laten prevaleren.’

Welke stappen volgen nu?

‘Zoals ik deze minister ken, zal ze de uitvoering van deze moties voortvarend ter hand nemen. We houden de vinger aan de pols en ik verwacht dat we in de loop van september bij de behandeling van de Omgevingswet meer horen. Kiest ze toch niet voor de Omgevingswet, dan komt dit ongetwijfeld later dit jaar aan de orde bij wetgevingsoverleg Water tijdens de begrotingsbehandeling van IenM.’

Lutz Jacobi (PvdA) – Motie ‘Drinkwater is nationaal belang’

‘Water is van levensbelang’

‘Het is druk onder de grond. Allerlei belangen strijden om voorrang: kabels, leidingen, zout- en gaswinning en ga zo maar door. Maar we vergeten soms het allerbelangrijkste: 60% van ons drinkwater komt uit grondwater. Voldoende zoet water voor de drinkwatervoorziening, voor de landbouw en de industrie is van groot belang, van levensbelang zelfs. De minister van IenM vindt dat zelf ook, maar wilde dat aanvankelijk niet wettelijk borgen. Daarom hebben wij in een motie specifiek gevraagd om drinkwater te benoemen als nationaal belang in de zin van de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte: ‘een onderwerp dat nationale baten en/of lasten heeft, de doorzettingsmacht van provincies en gemeenten overstijgt, provincie- of landsgrensoverschrijdend is en waarbij internationale verplichtingen zijn aangegaan.’

‘Om te voorkomen dat er strijd kan ontstaan met de Structuurvisie Schaliegas, hebben we ook een motie ingediend om de positie van drinkwater daarin vast te leggen. Daarmee is drinkwater ten minste gelijkwaardig geworden aan andere nationale belangen, zodat het niet zonder meer onder het vloerkleed kan worden geschoven! Maar een goede wettelijke borging in de Omgevingswet is ook echt een must.’

Wat moet de minister nu doen?

Jacobi: ‘Dat is simpel: in de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) de tekst opnemen dat de drinkwatervoorziening een nationaal belang is, dat als zodanig moet worden meegewogen bij beslissingen op het gebied van ruimtelijke ordening in de bodem. Dit onderwerp komt straks bij de begrotingsbehandeling van IenM uiteraard nog aan de orde en wij zullen dit oplettend volgen. Ik ben wel benieuwd op welke wijze de minister nu met de sector in overleg is getreden om dit te regelen. Het aannemen van deze motie was een belangrijke stap, maar je moet wel alert blijven. Water is kwetsbaar, daar moet je geen onnodige risico’s mee nemen. Wat dat betreft ben ik wel gecharmeerd van de oplossing die onze Oosterburen hebben gekozen: heel Duitsland is inmiddels aangewezen als waterwingebied... Kijk, dan ben je goed bezig met bescherming van je drinkwatervoorziening, daar zou Nederland-Waterland een voorbeeld aan kunnen nemen.’

Stientje van Veldhoven (D66) – Motie ‘Drinkwater is nationaal belang’

Dit is een echte ‘game changer’

‘Iedereen in Nederland heeft recht op veilig en schoon drinkwater en dus moet de bescherming van de drinkwatervoorziening goed zijn geregeld. Dat was nog niet het geval en daarom hebben wij de minister met klem gevraagd drinkwater als nationaal belang te benoemen. Dat is een bijzondere stap; het gebeurt niet vaak dat er een ‘nationaal belang’ bij komt. Hierdoor zal de overheid bij planologische en andere beslissingen al in een vroegtijdig stadium rekening moeten houden met de belangen van de drinkwatervoorziening.’

Waarom in STRONG en niet in bijvoorbeeld de Omgevingswet of de Drinkwaterwet?

Van Veldhoven: ‘Deze Structuurvisie Ondergrond is het eerste integrale beleidsstuk dat aangeeft hoe Nederland wil omgaan met de ondergrond. Ik wilde dus per se hier de belangrijke positie van drinkwater vastleggen. Bovendien is het duidelijk dat je dit op nationaal vlak moet tillen; je wilt niet dat een provincie hierover oordeelt en dan later door een minister wordt ‘overruled’, zoals in het schaliegasdossier zou kunnen gebeuren. Wij zijn wat dat betreft dan ook niet gelukkig met de aparte Structuurvisie Schaliegas van het ministerie van EZ, maar onze motie om deze twee visies te integreren heeft het helaas niet gehaald. Een motie om ook in de Structuurvisie Schaliegas drinkwater op te nemen als nationaal belang zullen wij wel steunen.’

Wat gaat er nu verder gebeuren?

Van Veldhoven: ‘De minister gaat onze motie uitvoeren, daar maak ik me niet zoveel zorgen om. Wat belangrijker is, is de doorwerking van het zijn van ‘nationaal belang’ op andere terreinen. Schaliegas is er een, maar denk ook aan de onderwerpen geneesmiddelen, bestrijdingsmiddelen en microplastics. Ook dáár zal veel nadrukkelijker rekening moeten worden gehouden met het belang van het drinkwater: wat dat betreft is deze motie toch wel een echte ‘game changer’. Ik hoop dat dat de weg opent naar échte oplossingen voor deze problemen.’

Jan Vos (PvdA) – Motie ‘Risico’s schaliegaswinning’

‘Politiek schot voor de boeg’

De motie van Jan Vos geeft in overweging dat de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening van nationaal belang is en dat er geen onaanvaardbare risico’s mogen worden genomen die kunnen leiden tot vervuiling van grondwaterbronnen.

Vos: ‘De noodzaak van deze motie wordt nog eens onderstreept door het bericht van Vitens eind augustus, dat de grondwaterwinning onder druk staat en dat ze zelfs twee winningen moeten sluiten vanwege bodemverontreinigingen. Ik voel me daardoor gesterkt in mijn opvatting dat we heel erg voorzichtig moeten zijn met het toestaan van schaliegaswinning. Zoals Vitens het puntig formuleert: ‘Elke pijp gaat ooit lekken!’ Mijn partij voelt steeds minder voor schaliegaswinning door fracken in Nederland. Mijn motie is dan ook bedoeld als politiek schot voor de boeg richting minister Kamp.’

‘Ik wacht het onderzoek naar het uitbannen van risico’s tot 1 kilometer diepte af, maar teken alvast aan dat zo’n grens natuurlijk volledig arbitrair is. In andere landen worden heel andere beschermingszones aangehouden; in Duitsland meen ik tot 3 kilometer diepte. We weten gewoonweg nog veel te weinig over de risico’s van schaliegaswinning. Het gaat niet alleen om de veiligheid voor deze generatie, maar ook voor de toekomst. Juist bij diepe aquifers kan het jaren duren voor je de gevolgen van vervuiling merkt: dan is het dus echt helemaal te laat! Daarbij zet de PvdA in het kader van duurzaamheid veel liever in op niet-fossiele brandstoffen, dan terug te grijpen op zoiets ouderwets als schaliegas.’

Wat gebeurt er de komende tijd in het schaliegas-dossier?

Vos: ‘De minister zal ongetwijfeld komen met nieuwe cijfers. Wij wachten daar niet op en gaan met de Vaste Kamercommissie voor Economische Zaken in oktober naar de Verenigde Staten, om te praten met schaliegasexploitanten, drinkwaterbedrijven, en milieu- en bewonersorganisaties. Er is in Amerika inmiddels ruime ervaring met de gevolgen van schaliegaswinning, dus daar hopen we veel van te leren.’

Evaluatie drinkwaterwinnings

Uit diverse, recentelijk verschenen rapporten blijkt dat de kwaliteit van drinkwaterbronnen onder druk staat. De Beleidsnota Drinkwater uit april dit jaar meldt dat snel extra maatregelen nodig zijn om de kwaliteit van drinkwaterbronnen veilig te stellen. Het RIVM heeft dit voorjaar het evaluatierapport gebiedsdossiers drinkwaterwinnings gepubliceerd. Hierin is de kwaliteit van alle 236 drinkwaterwinnings beoordeeld en is in kaart gebracht welke maatregelen nodig zijn om de kwaliteit te behouden of te verbeteren. De resultaten zijn alarmerend. Uit de evaluatie blijkt dat maatregelen nodig zijn voor 125 van de 215 winnings waarvoor een gebiedsdossier beschikbaar is. Daarvoor zijn ook uitvoeringsprogramma’s opgesteld.

Wettelijke kaders

Vewin wijst erop dat de gebiedsdossiers nu te vrijblijvend zijn, doordat ze geen enkele wettelijke verankering hebben. De gebiedsdossiers moeten wettelijk worden verankerd in de Omgevingswet, waarmee de bescherming van de drinkwaterbronnen is gegarandeerd. In de Tweede Kamer is aan de minister gevraagd de doorwerking van de gebiedsdossiers te verankeren en het instrument wettelijk vast te leggen. Ook moet een betere ruimtelijke bescherming van winnings via bestemmingsplannen van gemeenten geborgd worden.

Het veiligstellen van drinkwaterbronnen dreigt in Nederland tussen wal en schip te vallen. Doordat de Drinkwaterwet en de Wet bodembescherming niet goed op elkaar aansluiten, kan onduidelijkheid ontstaan over de noodzaak om maatregelen te treffen. Het ministerie van IenM onderzoekt hoe de afstemming tussen de verschillende wetten kan worden verbeterd. Verder is het milieubeschermingsbeleid onvoldoende verankerd in lokaal ruimtelijk beleid. Hierdoor kan bij de ontwikkeling van nieuwe ruimtelijke activiteiten onvoldoende aandacht worden besteed aan de bescherming van drinkwaterbronnen. Dat water nu de status van nationaal belang heeft gekregen en dat dit ook juridisch is verankerd, zal positieve effecten hebben op deze situatie.

Maatregelen

Recente nota’s noemen diverse maatregelen om drinkwaterbronnen te beschermen. Zo is er behoefte aan concrete handvatten over wat er wel en niet is toegestaan binnen grondwaterbeschermingsgebieden. Ook de kwaliteit en afwerking van boringen in het algemeen en ondergrondse energiesystemen in het bijzonder moet worden gereguleerd. Daarnaast kan de inventarisatie en aanpak van illegale bodemenergiesystemen bedreigingen in kaart brengen. Ook micro-verontreinigingen, zoals restanten van geneesmiddelen, moeten worden aangepakt. Ten slotte is een algehele reductie van gewasbeschermingsmiddelen en nitraat noodzakelijk.

Unie van Waterschappen en Vewin Samen werken aan de wateragenda

Zoals iedereen in de waterketen versterken ook de Nederlandse waterschappen en drinkwaterbedrijven hun onderlinge samenwerking steeds meer. Albert Vermuë (directeur UvW) en Renée Bergkamp (directeur Vewin) geven hun visie op enkele actuele waterthema's, en formuleren het gezamenlijke belang van de drinkwatersector en de waterschappen.

Als waterketenpartners werken waterschappen en drinkwaterbedrijven al zo'n 150 jaar samen, in uitvoering en beleidsontwikkeling. Vooral de laatste jaren neemt ook de samenwerking op het gebied van belangenbehartiging sterk toe. Niet alleen in Den Haag, maar ook in Brussel, waar de koepels Unie van Waterschappen (UvW) en Vewin via een gezamenlijk bureau optrekken. Uiteraard zijn beide organisaties het niet altijd 100% met elkaar eens, maar op hoofdlijnen bestaat toch veel overeenstemming en begrip voor elkaars posities. En dat is belangrijk, want in de waterwereld weet men al heel lang dat je sámen sterker staat dan alleen.

Waterbeleid

Er speelt momenteel een groot aantal waterdossiers, zoals schaliegas, KRW, Omgevingswet en de Deltabeslissingen. *Wat zijn uw wensen en verwachtingen met betrekking tot het waterbeleid in het parlementaire jaar 2014-2015 in Den Haag en Brussel?*

Bergkamp: 'De politieke agenda voor het komende jaar bevat inderdaad veel punten die de watersector raken, maar bovenaan ons verlanglijstje staat toch wel schaliegas. Wij hopen dat EZ dit

jaar zal besluiten alle gebieden die van belang zijn voor de waterwinning, uit te sluiten voor schaliegaswinning: dus niet alleen de waterwingebieden en de grondwaterbeschermingsgebieden, maar ook de boringsvrije zones, de intrekgebieden en de strategische voorraden. En dan niet alleen tot een diepte van 1.000 meter, zoals nu is besproken, maar volledig. Preventie moet echt bovenaan staan. Als je in de bodem dingen stuk maakt, ontstaat er blijvende schade voor de grondwaterkwaliteit.'

Vermuë: 'Ook de Deltabeslissingen zijn voor ons én voor de drinkwaterbedrijven van groot belang. Het daaruit voortvloeiende wetgevingsproces zal leiden tot nieuwe normen voor veiligheid en een pakket maatregelen voor zoet water. In dit uitwerkingsproces willen wij beiden graag een actieve rol spelen, bijvoorbeeld bij het opstellen van de voorzieningenniveaus en van regelingen op het gebied van regionale zelfvoorziening voor zoet water.'

Bergkamp: 'In 2015 zal de Europese Kaderrichtlijn Water worden geëvalueerd, waarbij de lidstaten moeten aangeven hoe ver hun

land is met het implementeren van de regels. We zien in Nederland dat de risico's wel in kaart zijn gebracht, maar dat het schort aan maatregelen en de uitvoering daarvan, waardoor we de Europese normen nog steeds niet halen. Wat ons betreft moeten de stroomgebiedbeheerplannen minder vrijblijvend worden en moet in de Omgevingswet een verplichting tot ingrijpen bij normoverschrijding worden opgenomen.'

Vermuë: 'De Omgevingswet is inderdaad een goede plek om – naast bevoegdheden – onderwerpen zoals handhaving van de waterkwaliteit te regelen, dus daar zullen wij ook de komende periode volop op inzetten. Daarbij is het belangrijk dat wij als waterschappen kunnen blijven beschikken over voldoende instrumenten om onze taken uit te voeren. Wij hebben nog wel zorgen en wensen richting de Tweede Kamer voor wat betreft onze mogelijkheden om ruimtelijke plannen te beïnvloeden, zoals nu met de Watertoets.'

Bergkamp: 'Tot slot nog twee heikele punten: de afschaffing van de Belasting op Leidingwater (BoL) en van de gemeentelijke precarioheffing op waterleidingen.'

Vermuë: 'In onze sector kan de ontwikkeling van nieuwe kennis en technologie niet alleen leiden tot grotere efficiëntie en meer duurzaamheid, maar ook tot meer banen. Nu het kabinet inzet op 'werk, werk en werk' zouden wij graag zien dat

er, bijvoorbeeld via Green Deals, wat meer geld komt om met innovatieve methoden water- of energieproblemen op te lossen. Dat kan – behalve op watergebied zelf – winst opleveren op het terrein van werkgelegenheid, kennisexport en duurzaamheid.'

Waterkwaliteit

Komt kwaliteit eigenlijk wel voldoende aan de orde in het waterdebat, naast veiligheid en waterkwantiteit? *Hoe kijkt u aan tegen de waterkwaliteit in Nederland en hoe is het bijvoorbeeld gesteld met de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW)?*

Vermuë: 'Recente rapporten van de OESO en het Planbureau voor de Leefomgeving geven aan dat de waterkwaliteit in Nederland de afgelopen decennia is verbeterd, maar dat er de laatste jaren nauwelijks vooruitgang wordt geboekt. Er is wat ons betreft echt een nieuwe impuls nodig: de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater moet en kan beter!'

Bergkamp: 'Dat klopt. Gelukkig blijkt ook dat de drinkwaterkwaliteit onverminderd hoog is en wereldwijd zelfs op eenzame hoogte staat. Maar de waterschappen en de drinkwaterbedrijven moeten er onevenredig veel voor doen om dat te bereiken, terwijl de KRW juist uitgaat van een steeds kleinere zuiveringsinspanning om te komen tot schoon drinkwater. We zijn er dus nog lang niet.'

Vermuë: 'Met algemene watermaatregelen los je de nu nog bestaande problemen niet meer op. De politiek zal voor zaken zoals geneesmiddelenresten, nitraten uit mest, bestrijdingsmiddelen, microplastics en de zogenoemde 'nieuwe stoffen' moeten komen met specifieke, liefst preventieve maatregelen, gericht op de producenten en de gebruikers van de vervuilende stoffen. In de kern is dit een 'afvalprobleem', waarvoor je een scala aan oplossingen kunt inzetten: bronaanpak, ontwikkeling van minder schadelijke alternatieven, gescheiden inzamelen en recyclen. En natuurlijk met als basisprincipes: 'Voorkomen is beter dan genezen' en 'De vervuiler betaalt!'

Bergkamp: 'Het is niet zo dat de betrokken partijen niet willen, maar we lopen nu aan tegen een aantal hardnekkige problemen die lastig zijn op te lossen. Ook zitten er

fouten in de Europese wetgeving. Zo zijn de toelatingsnormen voor gewasbescherming en de drinkwaternormen eenvoudigweg niet met elkaar in overeenstemming. Dat moet echt anders! Mede door de vele stakeholders ligt dit deels buiten onze invloedssfeer en daarom vragen we het kabinet op dit vlak de regierol te nemen.'

Financiën

Zuiveren, beheren, produceren van drinkwater: het kost allemaal geld. *Wat is uw visie op een gezonde en toekomstgerichte financiering van het waterbeheer?*

Vermuë: 'Het OESO-rapport concludeerde al dat de financiering van het waterbeheer in Nederland in de basis goed is geregeld. De gebruiker betaalt een verantwoorde prijs voor zijn drinkwater, de vervuiler betaalt een redelijke prijs voor de zuivering van afvalwater en iedereen betaalt naar rato voor veiligheid. Belangrijk is dat we dat zo houden, zonder al te veel 'gekke' heffingen die niet rechtstreeks zijn te herleiden naar een bijbehorend doel.'

Bergkamp: 'Het Nederlandse systeem vormt een gezonde basis voor het waterbeheer. Natuurlijk moet je af en toe checken of het allemaal nog klopt en kun je best wat nuances aanbrenge. Maar ons model van een drinkwatertarief, gebaseerd op full cost recovery voldoet prima. Waar wij wél grote moeite mee hebben, is de BoL: een belasting die onder het mom van een milieumaat-

regel terecht komt in de algemene middelen. Maar er is helemaal geen sprake van een positief milieueffect en de opbrengst van deze belasting heeft dus ook niets te maken met waterkwaliteit!

Bestuursakkoord

De uitvoering van het Bestuursakkoord Water (BAW) is in volle gang, de eerste visitatieronde is geweest en eind dit jaar volgt de rapportage aan de minister. *Bent u tevreden over de samenwerking en de resultaten tot nu toe? Wat verwacht u van de toekomst?*

Vermuë: 'Het BAW is een goede stimulans voor meer samenwerking in de waterketen. En een doelmatige bedrijfsvoering mag je van professionele organisaties ook gewoon verwachten. Door de aandacht voor de noodzaak van het delen van kennis en mankracht zijn in het hele land inmiddels flinke stappen gemaakt. Gelukkig waren daarvoor geen fusies of reorganisaties nodig, maar leverde het bij elkaar steken van de koppen en het gebruik van het nuchtere verstand al de nodige winst op.'

Bergkamp: 'De kern van betere samenwerking is 'vertrouwen'. Na wat aanvankelijke onwennigheid – onbekend maakt onbemind – zie je dat vertrouwen nu overal opbloeien. Ik verwacht dan ook niet dat de minister zal besluiten tot opschaling op de interventieladder. Wel belangrijk is dat we met z'n allen in gesprek blijven om nieuwe initiatieven te ontwikkelen, om ook in te spelen op nieuwe vragen en behoeften van onze klanten.'

Zoetwater

Voldoende zoet water van voldoende kwaliteit is o.a. van belang voor de volksgezondheid, land- en tuinbouw en industrie. Op

Prinsjesdag presenteert Deltacommissaris Kuijken zijn plannen, waaronder het Deltaprogramma Zoetwater. *Is dit plan afdoende voor de zoetwatervoorziening in Nederland?*

Vermuë: 'Het Deltaprogramma besteedt terecht aandacht aan zoet water, hoewel de focus van de maatregelen nog steeds meer ligt op veiligheid. Daarom is nog meer bewustwording nodig van het feit dat zoet water echt een serieus probleem wordt. Dit programma is daarbij een goede eerste stap.'

Bergkamp: 'Het begin is er inderdaad; nu moet men de relatie tussen kwantiteit en kwaliteit nóg beter in het vizier krijgen. Als er in een droge periode weinig water door de rivieren stroomt, is het percentage vervuilende stoffen hoger dan bij een grote rivierafvoer. Dat kan direct effect hebben op de inname van oppervlaktewater voor de drinkwaterproductie. We zullen dus goed moeten nadenken over de benodigde maatregelen en vooral wat gebruikers zelf kunnen doen.'

Vermuë: 'Er zal in de toekomst niet altijd genoeg water zijn voor iedereen en daarom moeten we nu goed nadenken over de prioriteiten, zoals dat nu is vastgelegd in de verdringsreeks. Wij moeten ook straks kunnen beschikken over de instrumenten voor een eerlijke verdeling, aan de hand van de nog vast te stellen voorzieningenniveaus. Los van de vraag wat nu de oorzaak is, zie je dat het klimaat verandert. Zo is de regenintensiteit groter dan 20 jaar geleden en we hebben vaker perioden met droogte. De samenleving moet onder alle omstandigheden kunnen blijven functioneren, en de waterschappen en de drinkwaterbedrijven willen daar graag samen hun bijdrage aan leveren.'

Commissie m.e.r.: betere beoordeling nodig van schaliegasrisico's voor drinkwater

Begin september heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) een advies uitgebracht over het onderzoek dat het ministerie Economische Zaken wil doen naar de milieurisico's van schaliegaswinning. Deze onafhankelijke commissie is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en kwaliteit van milieueffectrapporten.

De commissie vraagt om betere onderbouwing en uitwerking van de criteria om al dan niet op voorhand gebieden uit te sluiten. Ook wil de commissie duidelijkheid over bufferzones die rondom deze uitsluitingsgebieden worden ingesteld. Gevraagd wordt waarom boringsvrije zones rond drinkwaterwinningen en strategische grondwatervoorraden niet op voorhand worden uitgesloten. De commissie constateert verder dat de dieptegrens van 1.000 meter onder de uitsluitingsgebieden slechts een arbitraire grens is, die niet wordt onderbouwd. Het aspect drinkwater zal volgens de commissie expliciet beoordeeld moeten worden in de MER. De commissie verzoekt in te gaan op risico's van lekkage van schaliegasputten en om uit te werken hoe eventuele lekkage naar het grondwater gemonitord kan worden.

Vewin ondersteunt dit advies van de Commissie m.e.r. en wil dat alle risico's van schaliegas voor de drinkwatervoorziening worden uitgesloten. Alle gebieden die van belang zijn voor de drinkwatervoorziening, moeten daarom op voorhand uitgesloten worden voor winning van schaliegas.

Rondetafelgesprek Omgevingswet: bescherm de drinkwater- voorziening

Op 10 september heeft de Tweede Kamer in haar rondetafelgesprek over de Omgevingswet adviseurs, overheden en maatschappelijke organisaties gehoord en bevestigd. Namens Vewin nam Piet Jonker deel aan dit gesprek. Voor drinkwaterbedrijven is de Omgevingswet van belang vanwege de bescherming van de bronnen (grond- en oppervlaktewater) en het veiligstellen van de infrastructuur.

Op grond van de Drinkwaterwet moeten bestuursorganen zorgen voor het veiligstellen van een duurzame openbare drinkwatervoorziening. Bij het uitoefenen van deze zorgplicht geldt de drinkwatervoorziening als dwingende reden van groot openbaar belang.

Jonker pleitte daarom voor het opnemen in de Omgevingswet van een kapstok voor het waarborgen van de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening, waar dat onderwerp raakt aan de fysieke leefomgeving. Op die manier is het voor bestuursorganen helder dat drinkwaterbelangen moeten worden meegewogen. Dit kan door in het hoofdstuk over taken en bevoegdheden van bestuursorganen in het rijtje van belangen ook het waarborgen van de veiligstelling van de duurzame drinkwatervoorziening op te nemen. Jonker verwees bij zijn pleidooi naar de recente moties Smaling en Jacobi/Van Veldhoven, die in dezelfde richting wijzen.

Vewin-bestuurslid Piet Jonker (Dunea)

Pieter de Jong, Wetsus

Schoolvoorbeeld van regionale innovatiekracht

Kennisinstituut Wetsus richt zich op het creëren van duurzame watertechnologie. Hoewel dit 'centre of excellence' is gevestigd in Leeuwarden, speelt een deel van het werk zich af in Brussel, waar uiteraard veel van het relevante beleid vandaan komt. Welke onderwerpen spelen er in Europa en wat gebeurt er eigenlijk met al dat 'Brusselse' geld?

In een globaliserende wereld is specialisatie cruciaal. Europa streeft naar nieuwe banen en economische groei, onder andere via het Europese regionale innovatiebeleid en de Europese onderzoeks- en innovatieprogramma's. Zowel voor de interne markt als voor de export is het van belang om tot de wereldtop te behoren.

Tegelijkertijd zijn er grote maatschappelijke uitdagingen, zoals een verwacht mondiaal watertekort van 40% tegen 2030 en een afname van de kwaliteit van het beschikbare water. Met de huidige kennis en technologieën kunnen we dit vraagstuk niet beantwoorden. Alleen met doorbraaktechnologieën, die bijdragen aan bijvoorbeeld waterhergebruik, energie-efficiëntie en grondstoffenterugwinning, kan worden tegemoetgekomen aan deze vraag. Door de bundeling van innovatiecapaciteit van diverse actoren kan deze ontwikkeling versneld worden.

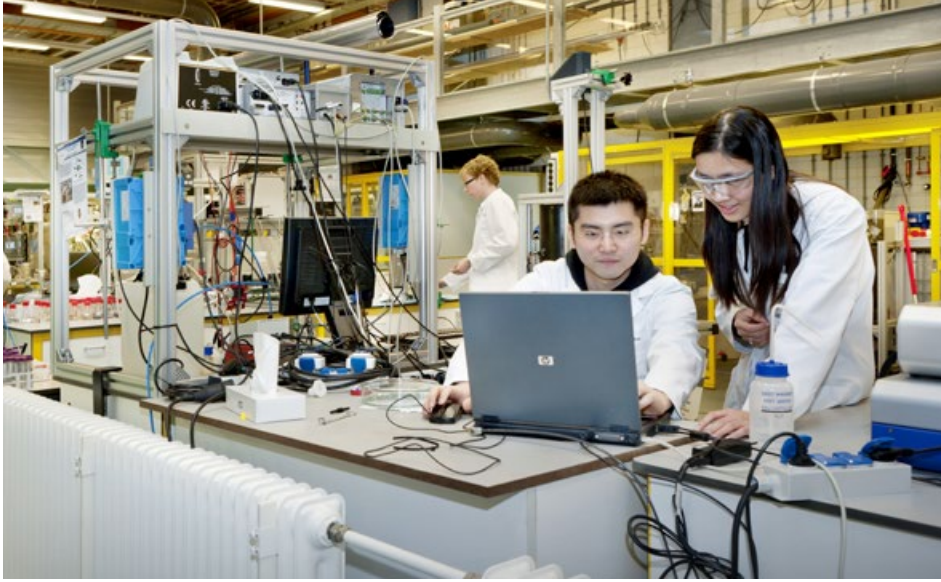
In Friesland is 20 jaar geleden een ontwikkeling tot specialisatie in gang gezet met Wetsus en WaterCampus Leeuwarden als resultaat.

Pieter de Jong, EU Liaison Officer voor Wetsus in Brussel, legt uit hoe zijn organisatie werkt: 'Via ons onderzoeksprogramma bepalen participerende bedrijven uit de hele wereld wat zij onderzocht willen hebben. De betrokken universiteiten onderzoeken vervolgens baanbrekende technologische oplossingsrichtingen. Zij doen dit grotendeels in ons multidisciplinaire onderzoekslaboratorium op de WaterCampus Leeuwarden. Hier werken 45 leerstoelen uit heel Europa met elkaar samen. De rekening wordt opgepakt door de nationale, regionale en Europese overheid en door het bedrijfsleven. Het is mijn taak om de verbinding te leggen tussen dat innovatieve ecosysteem en de beleidsmakers in Brussel.'

De Wetsus-aanpak

De Jong vervolgt: 'Deze aanpak heeft al geleid tot de nodige nieuwe patenten, producten en spin-offs. Wetsus is verder vooral ook een opleidingsinstituut voor de volgende generatie onderzoekers en ondernemers in de watertechnologiesector. Tijdens hun promotietijd leren ze hoe universiteiten en bedrijven effectief kunnen samenwerken en hoe een multidisciplinaire aanpak eruitziet. Het creëren van een vruchtbare bodem voor innovatie in duurzame watertechnologie, dat is in essentie onze missie.'

'Mijn werk in Brussel bestaat vooral uit ervoor zorgen dat Wetsus kan aanhaken bij Europese onderzoeksprogramma's en regio's. Wij zijn niet alleen inhoudelijk een 'centre of excellence' op watergebied, maar hebben ook een bewezen business model waarmee je innovatie regionaal kunt organiseren. Wij tonen aan dat wanneer je als regio echt specialiseert op een technologie

(watertechnologie), je een heel effectief innovatie-ecosysteem kunt creëren, dat ook internationale investeringen kan aantrekken. Naast het verkrijgen van financiering in de huidige programmaperiode probeer ik ook best practices van Wetsus over te brengen aan de Europese Commissie, in de hoop dat deze straks terugkomen in de Europese onderzoeksinstrumenten na 2020.'

Wat doet Wetsus voor drinkwaterbedrijven en hoe werken drinkwaterbedrijven samen met andere bedrijven?

De Jong: 'Wetsus werkt met 24 onderzoeksthema's, waarin bedrijven voor de lange termijn willen investeren. Drinkwaterbedrijven zijn actief in het merendeel daarvan. In 'Desalination' werkt bijvoorbeeld Vitens samen met Shell, Friesland Campina en Frisia Zout. Die andere bedrijven maken geen drinkwater, maar staan wel voor technologisch gelijkwaardige vraagstukken. Door krachten te bundelen en kennis uit te wisselen, kunnen zij sneller tot een nieuwe oplossing komen. Evides is actief binnen het thema 'Membrane processes' en het Engelse Anglian Water onderzoekt priority compounds via Wetsus. Het omzetten van nieuwe kennis naar bruikbare technologieën en producten gebeurt met name door innovatieve, internationaal opererende midden- en kleinbedrijven. De industriële partners en de (drink)waterbedrijven zijn eerst de probleemeigenaren en daarna vaak de 'launching customer'.'

Kun je concrete voorbeelden geven van wat er gebeurt met Brussels geld?

De Jong: 'Om te beginnen is er de regionale financiering. Hiermee versterken we de randvoorwaarden, zoals het Wetsuslab, het Waterapplicatiecentrum, onze

demosites, en specifieke watertalentprogramma's voor basis-, voortgezet en hoger onderwijs. Vervolgens is er het Horizon 2020-programma. Hiervoor ontwikkelen mijn collega's Martijn Bijmans en Roel Meulepas voorstellen. Zij vormen internationale onderzoeksconsortia, waarin ook de innovatieve MKB-leden van Wetsus goed betrokken worden. Horizon 2020 is pas net begonnen, dus daar kan ik nog weinig over zeggen. In het Zevende Kaderprogramma voor onderzoek en ontwikkeling (FP7) heeft Wetsus diverse projecten gewonnen, waaronder ValueFromUrine en CapMix.'

Hoe ziet de samenwerking tussen Wetsus en Vewin er in Brussel uit?

De Jong: 'Bij watergerelateerde activiteiten kom ik Vewin uiteraard regelmatig tegen, zoals bijvoorbeeld bij de Intergroup Water in het Europees Parlement. Deze groep werd getrokken door EUREAU, de koepel van Europese waterbedrijven, en brengt de watersector dicht bij elkaar. Het zou goed zijn als deze groep weer terugkomt in het nieuwe EP: Europarlementariër Esther de Lange werkt daar momenteel hard aan.'

Ook bij het EIP on Water werken we aan dezelfde doelstellingen als Vewin en Unie van Waterschappen. De Nederlandse watersector besteedt al geruime tijd aandacht aan het belangrijke thema 'resource recovery'. Zowel bij de behandeling van drinkwater als afvalwater wordt gekeken naar het winnen van producten, in plaats van het vernietigen van afvalstoffen. Zo zijn aardgas en waardevolle humuszuren op sommige locaties nevenopbrengsten van de drinkwaterproductie. Bij afvalwater worden biogas, papiervezels, nutriënten en bioplastics teruggewonnen. Ook wordt er samen gekeken naar nieuwe vormen van zuivering, dicht bij de bron.'

Wat zijn de verschillen tussen de manier van opereren in Brussel van Vewin en Wetsus?

De Jong: 'We zijn weliswaar beide actief op het gebied van water, maar toch zijn we actief in verschillende Europese gremia. Zo richt ik me meer op discussies met de Europese regio's (ERRIN), technologieplatformen (WssTP, SusChem) en onderwijsinstanties (EQAVET). De koppeling van de regio aan innovatie staat voor Wetsus echt centraal. Waar ik me niet mee bezighoud, is de waterwetgeving (KRW) en discussies over water governance en water pricing. Dat zijn echt thema's voor de sector zelf. Waarmee ik niet wil zeggen dat ik die niet belangrijk vind. Nederland is een van de voorvechters van strengere waterwetgeving, bijvoorbeeld voor prioritair stoffen. Vewin en UvW zijn voor ons dan ook belangrijke partners om nieuwe innovaties op de Europese markt te stimuleren door strengere wetgeving.'

Wat wordt je voornaamste inzet in de komende vijf jaar?

De Jong: 'De komende jaren zullen we nog meer bedrijven uit heel Europa overtuigen om te participeren in de ontwikkeling van watertechnologie via het Wetsus-onderzoeksprogramma. De patenten die hieruit voortkomen, zullen door onze leden in binnen- en buitenland worden gebruikt om nieuwe producten en diensten te introduceren in Europa en daarbuiten. Door te blijven specialiseren op het gebied van watertechnologie kunnen we nog meer spin-offs ondersteunen, internationale onderzoeksprojecten opzetten, studenten aantrekken, toptalent afleveren, baanbrekende ideeën bedenken, uitvindingen testen, afnemers vinden en tegelijkertijd minder energie, grondstoffen en water verbruiken. Zo groeien Wetsus en WaterCampus Leeuwarden uit tot de draaischijf voor nieuw Europees talent op het gebied van watertechnologie en werken we samen met bedrijven en universiteiten in heel Europa om oplossingen te bedenken voor grote maatschappelijke uitdagingen.'

Iedereen die meer wil weten over Wetsus, is op 6 en 7 oktober van harte welkom op het jaarlijkse Wetsus-congres in Leeuwarden. Meer informatie: www.wetsus.nl.

Ondertussen in Brussel

Europese studie pleit voor aanpak geneesmiddelen in water

Er bestaat – niet alleen in Nederland – een groeiende zorg over de aanwezigheid van medicijnresten in het milieu. De Europese Commissie komt voor eind 2015 met een plan voor de aanpak van de verontreiniging van water door resten van geneesmiddelen. Mede als basis voor dit plan heeft de Commissie een studie laten uitvoeren naar de omvang van het probleem, de oorzaken ervan en beleidsopties om de effecten terug te dringen.

Zorgelijke effecten

Het rapport deelt de levenscyclus van een medicijn in drie stappen in: productie, consumptie en afvalverwerking. De auteurs stellen dat bepaalde geneesmiddelen duidelijk negatieve effecten hebben op het milieu. Er is meer onderzoek nodig, onder andere naar de invloed op mensen, maar er zijn wel nu al zorgen over residuen in voedsel en de mogelijk chronische blootstelling aan een lage dosis via het drinkwater.

Oplossingsrichtingen

De auteurs zien verschillende manieren om de invloed van medicijnresten te beperken. Een belangrijke route is aanpassing van het toelatingsbeleid van geneesmiddelen op de Europese markt. Op dit moment is niet voor elk medicijn een milieurisicobeoordeling nodig. Bij de medicijnen waarvoor dit wel het geval is, leidt die beoordeling niet tot het tegenhouden van de toelating. Monitoringgegevens van drinkwaterbedrijven en waterschappen moeten kunnen leiden tot extra maatregelen of het intrekken van een toelating.

Een andere mogelijkheid is het toevoegen van geneesmiddelen aan de lijst met prioritair stoffen en het van toepassing laten zijn op medicijnen van de eisen voor chemische stoffen (REACH).

Naast deze wettelijke methoden kunnen maatregelen worden genomen om de 'overconsumptie' van medicijnen terug te dringen en het retourbeleid van ongebruikte geneesmiddelen te verbeteren.

Geneesmiddelen in drinkwaterbronnen

Vewin onderschrijft dat er bij de Europese toelating aandacht moet komen voor de effecten op het milieu en de gezondheid van de mens via het drinkwater. De aanwezigheid van geneesmiddelen in het milieu en in de drinkwaterbronnen vormt een groeiende zorg voor de drinkwaterbedrijven. Zo wordt de streefwaarde voor oppervlaktewater als bron voor drinkwater in 25% van de metingen overschreden. Drinkwaterbedrijven zuiveren het water, zodat het drinkwater zonder risico kan worden gedronken. Maar ook hier geldt: 'Voorkomen is beter dan genezen'.

De drinkwatersector pleit voor een brongerichte aanpak en het betrekken van alle partijen in de keten: van farmaceutische industrie, via arts, apotheker en zorginstelling tot en met de gebruiker. Vewin roept staatssecretaris Mansveld op zich hiervoor hard te maken in Brussel.

FOTODOK: Power of Water

Het foto-evenement Power of Water bij FOTODOK in Utrecht toont werk van elf (inter)nationale fotografen over het belang van water. Te zout, te droog, te nat, te weinig, te vuil, dreigend, gecultiveerd, megalomaan, poëtisch, grondrecht of niet, van wie is water eigenlijk? En wat als het er niet meer is? Er spelen allerlei dringende waterzaken die ons persoonlijk kunnen raken, ook al liggen we er in Nederland niet direct wakker van, omdat we erop vertrouwen dat alles goed is geregeld. De fotoseries uit Power of Water laten zien dat water een eerste levensbehoefte is en niet stopt bij landsgrenzen. Omdat Power of Water een bijdrage levert aan de bewustwording rondom de rol die water speelt in ons leven, is Vewin sponsor van deze tentoonstelling.

FOTODOK is een internationale plek voor documentaire fotografie, een podium voor urgente en actuele maatschappelijk betrokken onderwerpen. Sinds eind 2008 brengt zij, onderbelichte, mooie en spannende documentaire verhalen onder de aandacht van het publiek. FOTODOK doet dit door middel van een divers programma met tentoonstellingen, kritische lezingen en debatten, educatie en internationale samenwerking en uitwisseling.

Power of Water toont, zowel binnen bij FOTODOK als buiten op het Domplein, werk van Kael Alford (USA), Benoit Aquin (CAN), Edward Burtynsky (CAN), Elspeth Diederix (NL), Anne Geene (NL), Marie-José Jongerius (NL), Carl de Keyzer (BE), Disputed Waters (o.a. Johannes Abeling en Ronald de Hommel), Jan Rosseel (BE), Niels Stomps (NL) en Brian Voermans (NL).

Power of Water, 7 september – 26 oktober 2014, FOTODOK, Lange Nieuwstraat 7, Museumkwartier Utrecht. Openingstijden: wo-zo, 12-17 uur / Domplein 24/7.

Voor updates en publieksactiviteiten:
www.fotodok.org.

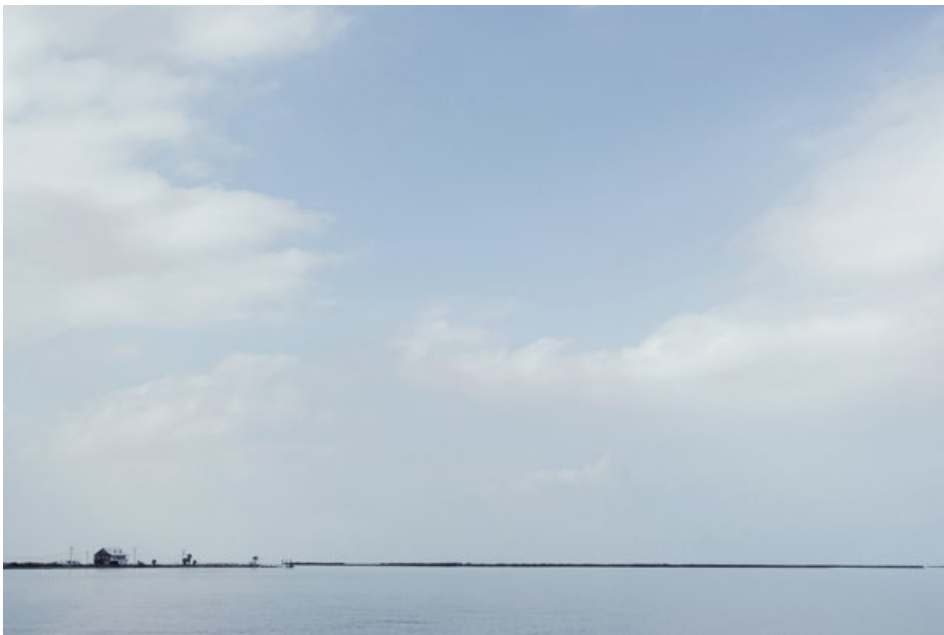
Disputed Waters - Johannes Abeling, Rond de Hommel e.a. (ongoing)

Elspeth Diederix, uit de serie 'Still Life Submerged', 2014

Marie-José Jongerius, 'Hagestein',
uit de serie 'Machine', 2014

Kael Alford, uit de serie
'Bottom of da Boot', 2012

Anne Geene, uit
'Anne Geene's
Kleine Wateralmanak',
2014

Eerste Nationale WaterSpaardersdag

Watertrappelen voor waterbesparing

Donderdag 4 september jl. was de viering van de eerste Nationale WaterSpaardersdag in Amsterdam. Na een paneldiscussie met professionals in de Hermitage, lieten zo'n 40 kinderen – met initiatiefneemster prinses Laurentien voorop – zien hoe lang vijf minuten eigenlijk is. Met als doel: mensen aanzetten tot korter douchen.

WaterSpaarders stimuleert energiebesparing door het terugdringen van warm water-gebruik. Inmiddels doen ruim 15.000 kinderen mee met WaterSpaarders. Zij willen heel Nederland aanzetten tot vijf minuten douchen, in plaats van gemiddeld negen minuten nu. In de Amstel lieten

kinderen, WaterSpaarders-ambassadeurs, initiatiefnemers en partners zien hoe lang vijf minuten is.

Eerste Nationale WaterSpaardersdag

Om onze nationale ambities rondom energiebesparing te realiseren is het cruciaal

dat consumenten op grote schaal hun gedrag veranderen. 'Dat is lastig', vinden volwassenen al snel. Maar kinderen zeggen: 'Naar ons luisteren grote mensen wel, dus laten we het thuis gewoon samen doen'. Dat is de oorsprong van het landelijke initiatief WaterSpaarders, waar inmiddels meer dan

had als boodschap dat met de juiste wil en inzet thuis veel energie bespaard kan worden en dat kinderen hier een belangrijke voortrekker in kunnen zijn.

Douche is water- en energie-slurper

Onderzoek toont aan dat de douche verantwoordelijk is voor het meeste energie- en waterverbruik in huis. Nederlanders douchen steeds langer, nu al gemiddeld negen minuten. Vier minuten korter douchen door alle Nederlanders staat gelijk aan jaarlijks 77.000 Olympische zwembaden vol met warm water of de CO₂-uitstoot van 763.000 auto's. Een gezin van vier personen bespaart zo ongeveer 220 euro per jaar.

15.000 kinderen aan deelnemen. Door mee te doen aan deze groeiende beweging kunnen kinderen een rol vervullen als 'change agents' rondom energiebesparing.

WaterSpaarders komt voort uit de wens van kinderen om zelf iets te doen om klimaatverandering tegen te gaan en de natuur te behouden. De drie initiatiefnemers – Wereld Natuur Fonds, Unilever en de Missing Chapter Foundation – ondersteunen samen met een groeiende groep partners, waaronder Vewin en de drinkwaterbedrijven, de missie van de kinderen. De eerste Nationale WaterSpaardersdag

Prinses Laurentien, oprichter van de Missing Chapter Foundation: 'Dit is een unieke beweging. Kinderen denken compromisloos en zijn actiegericht. Hun houding is: als het heel simpel is om je gedrag te veranderen en het is goed voor de natuur en onze toekomst, waarom doen we het dan niet allemaal? Die urgentie is nodig en daarom bestaat WaterSpaarders. Nu is het een kwestie van samen aan de slag en volhouden.'

Inmiddels zijn 13 organisaties van uiteenlopende sectoren aangesloten – van energie, toerisme en de levensmiddelenindustrie tot jongerenorganisaties en de watersector. WaterSpaarders levert een bijdrage aan individuele en nationale energiebesparingsambities. Want juist de inzet van consumenten zelf is nodig voor de transitie naar duurzame energievoorziening en -gebruik. Directeur Waternet Roelof Kruijze nam op de Nationale WaterSpaardersdag deel aan een paneldiscussie in de Hermitage Amsterdam, over energiebesparing en de rol van consumenten: 'Van de 130 liter drinkwater die we gemiddeld per dag gebruiken, gaat het grootste deel op aan de douche en de wc. Als je dáár een gedragsverandering kunt bereiken, heb je het echt over grote getallen.'

Ed Nijpels, voorzitter Borgingscommissie Energieakkoord, trok de berekening door naar de energiesector: 'Als alle Nederlanders vijf minuten in plaats van 9 minuten gaan douchen, dan hebben we twee jaar gratis elektriciteit. Dat is helemaal niet ingewikkeld, maar je moet het wel onder de aandacht van mensen brengen.' Hij ziet veel mogelijkheden voor samenwerking met de organisaties die het Energieakkoord uitvoeren. 'Ik ben ervan overtuigd dat samenwerking met WaterSpaarders de doelen van het Energieakkoord dichterbij haalt.'

Directeur Roelof Kruize over duurzaamheid

‘Waternet op weg naar 100% klimaat-neutraal’

Net zoals de andere drinkwaterbedrijven en waterschappen heeft ook watercyclusbedrijf Waternet uit Amsterdam duurzaamheid hoog in het vaandel staan. Zo wil de organisatie in 2020 geheel klimaatneutraal opereren. Algemeen directeur Roelof Kruize vertelt hoe hij dat gaat bereiken.

worden grondstoffen- en energiefabrieken, conform het landelijk beleid van de Unie van Waterschappen.’

Gaat u uw doelstellingen halen?

Kruize: ‘Ja, we liggen goed op koers: van 2009 tot 2014 is onze milieuoetdruk al 20% geslonken. We doen dat op veel verschillende manieren, maar een belangrijke factor is de struvietinstallatie, waarmee wij fosfaat verwijderen uit het afvalwater van onze rioolwaterzuivering in Amsterdam-West. Afvalwater bevat veel grondstoffen die we kunnen hergebruiken en waar we nieuwe toepassingen mee kunnen ontwikkelen. Vanuit die gedachte zijn wij jaren geleden begonnen met nadenken over fosfaatverwijdering uit afvalwater. Directe aanleiding waren de vele verstoppingen van het leidingstelsel op de zuivering; dat bleek een gevolg te zijn van het afzetten van magnesiumfosfaat, ofwel struviet.’

Fosfaat is een kostbare en schaarse meststof, die onmisbaar is voor de voedselproductie. De hoeveelheid fosfaat is eindig en de stof kan wereldwijd slechts op een paar plekken uit de bodem worden gewonnen. De verwachting is dat deze natuurlijke bronnen over 50 jaar uitgeput raken. Zonder fosfaat kan er geen enkel gewas groeien en daarom is het, gezien de groeiende wereldbevolking, erg belangrijk om bestaande bronnen te hergebruiken.

Rioolwater bevat zeer veel fosfaten: met het fosfaat uit het Amsterdamse afvalwater kunnen jaarlijks 10.000 voetbalvelden worden bemest. Kruize: ‘Een struvietinstallatie levert vier winstpunten op: lagere kosten door schonere leidingen en dus minder onderhoud, minder chemicaliën voor defosfatering en slib-ontwatering, het produceren van een nuttige grondstof, die ons – en daarmee onze klanten – ook nog

Al geruime tijd werkt Waternet aan het verkleinen van haar ecologische footprint. Die werd – behalve door de energie die nodig is voor de processen – voor een groot deel gevormd door het gebruik van chemicaliën. Die zijn onder andere nodig in het productieproces, voor drinkwaterontharding en coagulatie – het laten samenklonteren van in het water zwevende deeltjes. ‘We richten ons dus enerzijds op het besparen op energie en hulpstoffen, en anderzijds op het zelf produceren van grondstoffen’, aldus Kruize. ‘Onze waterzuiveringen

'STRUVIET IS GEEN AFVALSTOF, MAAR EEN GRONDSTOF'

geld oplevert. Na een test in 2013 is onze installatie, Fosvaatje, in 2014 volop in bedrijf gegaan.'

Wat is de jaarlijkse kostenbesparing voor Waternet?

Kruize: 'We verdienen onze investering in minder dan tien jaar terug: per jaar levert dit bijna een half miljoen euro op. Daarbij moet ik wel een kanttekening maken: op dit moment is het in Nederland verboden struviet te gebruiken. De wetswijziging die hiervoor nodig is, laat helaas al enige maanden op zich wachten. We slaan het struviet nu dus nog op, maar als dat te lang gaat duren, denken we aan export naar Duitsland, waar men erom zit te springen. Jammer, want vlak bij onze installatie in Amsterdam-West zit een kunstmestfabrikant die ons struviet graag wil afnemen...'

Is dit principe overal toe te passen?

Kruize: 'Zonder meer, dat gebeurt ook al. De omvang bepaalt of dat rendabel is of niet. Mijn gevoel zegt dat je dit niet moet doen op de kleinere zuiveringen van minder dan 100.000 vervuilingseenheden. Wij onderzoeken momenteel welke van onze twaalf andere zuiveringen in aanmerking komen voor een struvietinstallatie. De kennis die nodig is om zo'n installatie te ontwikkelen, delen wij overigens graag met andere waterschappen, via de Grondstoffenfabriek of via Stowa.'

Zijn er parallellen te trekken met de drinkwatervoorziening?

Kruize: 'Fosfaat komt voor in afvalwater, niet in drinkwater. Maar een leuke parallel zijn bijvoorbeeld de kalkkorrels die we produceren bij de drinkwaterontharding. Om kalk uit het drinkwater te verwijderen, lieten we het calcium neerslaan op granaatzandkorrels, afkomstig uit Australië. In samenwerking met de Reststoffenunie hebben we dit proces verbeterd, zodat geen zandkern meer nodig is. Ook hier slaan we meerdere vliegen in één klap: lagere kosten en een kleinere milieu-footprint, omdat we geen zand de halve wereld over hoeven te slepen, én een zuiverder eindproduct, waardoor het beter toepasbaar is voor onze afnemers.'

Een andere ontwikkeling op het gebied van afvalwaterzuivering is de gescheiden

inzameling en verwerking van urine. *Kunt u daar iets meer over vertellen?*

Kruize: 'In de Heineken Music Hall zijn er waterloze urinoirs geïnstalleerd. De urine wordt ter plekke opgevangen en per tankauto naar onze struvietinstallatie gebracht. Daar kan het zeer efficiënt worden gezuiverd, omdat het veel geconcentreerder is. Verder besparen we veel op het drinkwater, waarmee de toiletten normaliter zouden worden doorgespoeld. Ook met andere grote 'urineproducenten', zoals Ziggo Dome en de Amsterdam Arena, willen we dit systeem gaan opzetten.'

Behalve fosfaten bevat afvalwater tegenwoordig steeds vaker medicijnresten; is Waternet op dat gebied al actief?

Kruize: 'Samen met het AMC bestuderen wij op dit moment de toepassing van een pharmafilter: een decentrale zuivering bij een ziekenhuis, die voorkomt dat medicijnresten in het riool terechtkomen. Er is een convenant gesloten met zeven Amsterdamse ziekenhuizen om medicijnresten terug te winnen. Hiermee kun je uiteindelijk zo'n 20% van de medicijnresten afvangen; de overige 80% komt bij huishoudens vandaan, dus daar moeten we nog een oplossing voor verzinnen.'

Een recente ontwikkeling is het leveren van koude: hoe zit dat?

Kruize: 'Wij onderzoeken met Schiphol en Sanquin of we de koude van onze drinkwaterleidingen kunnen leveren voor het koelen van bedrijfspanden. Dat zou kunnen via een warmte/koudeopslag-installatie in de bodem. Ook hier snijdt het mes aan twee kanten: de afnemer kan zijn gebouw duurzamer koelen en de drinkwaterconsument krijgt 's winters iets minder koud water uit de kraan, waardoor hij minder gas nodig heeft om het te verwarmen voor douche of wasmachine. En wederom verklein je de CO₂-footprint fors.'

'Een ander nieuwtje is de warmtewisselaar voor de douche thuis', aldus Kruize. 'Douchen is de grootste water- en energielurper in het huishouden, zoals ook op de Nationale WaterSpaardersdag begin september weer werd vastgesteld. Je warmt koud drinkwater op tot zo'n 40 °C, laat het langs je lijf lopen en dan gaat het meteen het putje in... Een warmtewisselaar levert

een besparing op van 50% op de energiekosten voor het douchen! Met als groot voordeel dat het direct en ter plekke gebeurt, dus geen lange leidingen of opslag. Bij het huidige kostenpeil verdien je een inbouw-warmtewisselaar binnen twee jaar terug. Wij pleiten er bij de gemeente en bij woningcorporaties voor om zulke wisselaars op te nemen in bouwvoorschriften en bestekken, dan kan de prijs nog verder omlaag. En omdat er in vrijwel elk Nederlands huis één of meer douches zijn, heb je het dan echt over substantiële besparingen.'

Hoe werkt Fosvaatje?

Als rioolwater wordt gezuiverd, blijft er uiteindelijk slib over. Van dat slib wordt eerst groen gas geproduceerd. Daarna vindt de struvietwinning plaats, in drie grote tanks. Eerst wordt het slib kort belucht en daarna wordt er magnesiumchloride (een onschadelijk zout) aan toegevoegd. Hierna ontstaat het struviet. Doordat het struviet zwaarder is dan het slib, zakt het naar de bodem. Vanuit de bodem van de tanks wordt het struviet afgetapt, afgespoeld en is het klaar om ingezet te worden als meststof.

Wetgeving aanpassen

Omdat het teruggewonnen fosfaat afkomstig is van een afvalwaterzuivering, wordt het binnen de Nederlandse wetgeving niet gezien als 'meststof' maar als 'afvalstof'. Waternet is samen met de Nederlandse waterschappen sinds 2011 in gesprek met de ministeries van IenM en EZ om deze wet aan te passen.

Achterspiegel

Bodemverontreiniging bij drinkwaterwinningen met spoed saneren

Voor de drinkwaterbedrijven is bodemverontreiniging nog steeds een van de grootste bedreigingen. Ondanks alle saneringen is dit probleem nog lang niet opgelost. Onderzoek van het RIVM (voorjaar 2014) toont aan dat bodemverontreiniging leidt tot kwaliteitsproblemen in het gewonnen grondwater op 72 drinkwaterwinningen. Dit wordt veroorzaakt door een nog veel groter aantal historische bodemverontreinigingen.

De overheid, VNO-NCW en MKB-Nederland bereiden een convenant voor met afspraken over bodemsanering. Doel: in 2020 zijn er geen bodemverontreinigingen die zó risicovol zijn dat ze met spoed moeten worden gesaneerd.

Onduidelijk is of de hiervoor uitgevoerde inventarisatie van verontreinigingsgevallen ook de knelpunten voor de drinkwatervoorziening bevat. Vewin wil daarom dat in het convenant de bodemverontreiniging rondom de 72 'probleemwinningen' wordt opgenomen. Alle bodemverontreinigingen die problemen geven voor de drinkwatervoorziening, moeten in de convenantperiode worden aangepakt.